

Priručnik za korištenje fondova Europske unije za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške za život u zajednici

Zajedničke europske smjernice za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške za život u zajednici te Priručnik za korištenje fondova EU za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške za život u zajednici dostupni su na engleskom jeziku i brojnim drugim jezicima na stranici: www.deinstitutionalisationguide.eu

© Europska stručna skupina za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške za život u zajednici, studeni 2012.

Fotografija na naslovnici: © Lumos I Chris Leslie

Dizajn i grafička obrada: Judit Kovács I Createch Ltd.
Prijevod: Jelena Đukić

Tiskano u Brüsselsu, Belgija

Sadržaj

Zahvale	5
Svrha priručnika	5
1. poglavlje: Glavna načela i pravni kontekst	8
2. poglavlje: Programiranje	23
3. poglavlje: Provedba	36
4. poglavlje: Nadzor i evaluacija	42
Aneks 1.: Primjer podrške strukturnih fondova procesu deinstitucionalizacije	47
Aneks 2.: Izbor izvješća o institucionalizaciji djece i odraslih u državama koje imaju pristup strukturnim fondovima i IPA-i	50

Liste provjere (*engl. checklists*), dijagrami i tablice

Logički okvir potencijalne potpore strukturnih fondova strategiji deinstitucionalizacije	22
Indikativna lista provjere za partnerske ugovore	26
Indikativna lista provjere za operativne programe ESF-a	34
Indikativna lista provjere za operativne programe ERDF-a	34
Lista provjere za odabir projekata: pitanja i indikatori za upravljačka tijela i nadzorne odbore	37
Lista provjere za nadzor	44
Lista provjere za evaluacije	46

Analize slučaja i primjeri

Korištenje i potencijal strukturnih fondova	10
Prilika za strukturnu reformu uzrokovanu financijskom krizom	12
Analiza slučaja: Slovačka	24
Primjer kolaborativne suradnje	26
Analiza slučaja: Mađarska - Izgradnja domova za do 50 korisnika	39
Analiza slučaja: Srbija - Planirano renoviranje ustanova za dugotrajan boravak	40
Naučene lekcije iz programskog razdoblja 2007.–2013.	45
Analiza slučaja: Bugarska - Primjer podrške strukturnih fondova procesu deinstitucionalizacije	47

Zahvale

Ovaj priručnik napisali su Silvio Greco i Ines Bulić kao dio zajedničkog projekta organizacija članica Europske stručna skupina za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške za život u zajednici (EEG), a njegovu izradu financirao je Lumos.

EEG je široka koalicija koja okuplja dionike koji predstavljaju osobe s potrebama skrbi i podrške, uključujući djecu, osobe s invaliditetom, osobe s psiho-socijalnim poteškoćama, obitelji, kao i pružatelje usluga, javne vlasti i međuvladine organizacije. EEG se sastoji od sljedećih organizacija: COFACE (Konfederacija obiteljskih organizacija u EU), EASPD (Europska udruga pružatelja usluga za osobe s invaliditetom), EDF (Europski forum osoba s invaliditetom), ENIL/ECCL (Europska mreža centara neovisnog življenja/Europska koalicija za život u zajednici), ESN (Europska socijalna mreža), Eurochild, Inclusion Europe, Lumos, MHE (Europska organizacija za mentalno zdravlje), OHCHR (Ured Visoke povjerenice za ljudska prava, Regionalni ured za Europu) i UNICEF.

Autori ovog priručnika željeli bi zahvaliti svim organizacijama članicama EEG-a na njihovom kontinuiranom doprinosu i pomoći pri izradi ovog priručnika.

Autori su također posebno zahvalni brojnim službenicima Europske komisije iz Glavne uprave za zapošljavanje, socijalnu politiku i uključivanje (*DG Employment, Social Affairs and Inclusion*), Glavne uprave za regionalnu politiku (*DG Regional Policy*) i Glavne uprave za pravdu (*DG Justice*), za njihovu neprocjenjivu pomoć i savjete.

Ovaj priručnik zajedničko je vlasništvo partnera projekta. Kada ga koristi netko od partnera ili kada ga koristi treća strana zasluge se moraju pripisati Europskoj stručnoj skupini za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške za život u zajednici.

Svrha priručnika

Svrha priručnika je pomoći svim javnim vlastima u Europi koje su uključene u programiranje i provedbu strukturnih fondova EU (i drugih relevantnih fondova) pri donošenju odluka koje će pomoći poboljšanju života više od milijun europskih građana koji trenutno žive u institucionalnoj skrbi te koje će pomoći modernizaciji sustava skrbi i potpore, osiguravajući da je poštivanje ljudskih prava i jednakosti u središtu reformi. Strukturni fondovi imaju potencijal da pomognu razvoju kvalitetnih alternativa institucionalnoj skrbi u obitelji i zajednici, te da osiguraju da su te usluge dostupne onima koji ih trebaju.

Stotine tisuća djece, osoba s invaliditetom, osoba s psiho-socijalnim poteškoćama i starijih ljudi diljem Europe žive u institucijama za dugotrajan boravak, isključeni od ostatka društva i suočeni sa životom socijalne isključenosti, siromaštva, zdravstvenih nejednakosti i smanjenih prilika za život. Kako bi se osiguralo da sva djeca imaju prilike živjeti u svojim obiteljima, i da svi pojedinci s potrebama za podrškom mogu živjeti samostalno i sudjelovati u svojim zajednicama, države se moraju odmaknuti od institucionalne skrbi prema sustavu skrbi i podrške u obitelji i zajednici. Ovo je složen proces, koji uključuje razvoj kvalitetnih usluga podrške u zajednici, planirano zatvaranje institucija za dugotrajan boravak i prijenos

sredstava od institucionalnog sustava k novim uslugama, koja će osigurati dugoročnu održivost. Važno je da to uključuje sigurnost da su redovne usluge namijenjene općoj populaciji (*engl. mainstream services*), kao što su zdravstvena skrb i skrb o djeci, usluge tržišta rada, obrazovanje i obuka, stanovanje i prijevoz, pristupačne i dostupne svima. Ovaj proces se često naziva "deinstitucionalizacijom", termin koji ćemo često rabiti kroz ovaj priručnik.

Cilj ovog priručnika je objasniti kako fondovi EU mogu poduprijeti nacionalne, regionalne i lokalne vlasti u osmišljanju i provođenju strukturnih reformi koje će olakšati razvoj kvalitetnih alternativa institucionalnoj skrbi u obitelji i zajednici. Različite faze procesa opisane su u detalje u **Zajedničkim europskim smjernicama za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške za život u zajednici** (dostupno na: www.deinstitutionalisationguide.eu).

Relevantni fondovi

Priručnik je izričito usmjeren na programiranje i provedbu **Europskog društvenog fonda** (ESF - European Social Fund) i **Europskog fonda za regionalni razvoj** - ERDF (ERDF - European Regional Development Fund). I poverh navedenoga, uz potrebne prilagodbe zbog pravnih i proceduralnih razlika, Priručnik se također može primijeniti prilikom programiranja i provedbe **Europskog fonda za poljoprivredu i ruralni razvoj** (EARDF - European Agricultural and Rural Development Fund) i **Instrumenta predpristupne pomoći** (IPA - Instrument for Pre-accession Assistance). EARDF može naročito poduprijeti deinstitucionalizaciju u ruralnim područjima EU, dok IPA može poduprijeti razvoj alternativa institucionalnoj skrbi u državama kandidatkinjama i potencijalnim članicama EU. Nadalje, načela opisana u ovom priručniku mogu primijeniti bilo koji drugi donatori, javni ili privatni.

Tko bi trebao koristiti ovaj priručnik?

Priručnik je namijenjen:

- Odgovornim osobama Europske komisije (Glavna uprava za zapošljavanje, Glavna uprava za regionalnu politiku, Glavna uprava za proširenje, Glavna uprava za poljoprivredu);
- Upravljačkim tijelima, posredničkim tijelima, nadzornim odborima i promotorima projekata u državama članicama te u pristupajućim državama, državama kandidatkinjama i potencijalnim kandidatima EU;
- Svim drugim donatorima koji ulažu u usluge za djecu, osobe s invaliditetom, osobe s psiho-socijalnim poteškoćama ili starije osobe.

Kako koristiti ovaj priručnik

Priručnik se sastoji od **četiri** poglavlja i **tri** aneksa.

- 1) **1. Poglavlje** navodi glavna načela i pravni kontekst. Objašnjava *zašto* je važno da se fondovi EU-a koriste za podršku razvoju alternativa institucionalnoj skrbi u obitelji i zajednici. Namijenjen je svim vlastima EU i nacionalnim vlastima koje su uključene u

programiranje i buduću provedbu za razdoblje 2014.-2020. i u provedbu sadašnjeg programskog razdoblja od 2007.-2013.

- 2) **2. Poglavlje** pokriva fazu programiranja. Opisuje *kako* se fondovi mogu primijeniti za pomoć procesu prijelaza prema alternativnim uslugama potpore u obitelji i zajednici u nacionalnim i regionalnim dokumentima za programiranje za razdoblje 2014.-2020.
- 3) **3. Poglavlje** bavi se provedbom. Navodi indikatore za odabir projekata i uključuje primjere iz sadašnjeg programskog razdoblja.
- 4) **4. Poglavlje** posvećeno je nadzoru i fazama evaluacije i uključuje liste provjera za nadzor i evaluacije fondova EU.
 - **Aneks 1.** je analiza slučaja korištenja strukturnih fondova za podršku procesu prijelaza s institucionalne skrbi na usluge podrške za život u zajednici.
 - **Aneks 2.** daje primjere državnih i komparativnih izvješća koja mogu koristiti odgovorne osobe Europske komisije za uspostavu razine potrebe za uslugama potpore u obitelji i zajednici u državama članicama.

1. poglavlje: Glavna načela i pravni kontekst

1. Što mislimo pod prijelazom s institucionalne skrbi na usluge podrške za život u zajednici (deinstitucionalizacija)

Deinstitucionalizacija je proces koji uključuje:

1. razvoj visokokvalitetnih, individualiziranih usluga u zajednici, uključujući i one čiji cilj je prevencija institucionalizacije i prijenos sredstava od institucija za dugotrajan boravak do novih usluga kako bi se osigurala dugoročna održivost;
2. planirano zatvaranje institucija za dugotrajan boravak, gdje djeca, osobe s invaliditetom (uključujući i osobe s psiho-socijalnim poteškoćama) i starije osobe žive, odvojeni od društva, s neadekvatnim standardima skrbi i potpore, i gdje su njihova ljudska prava često zanemarena;
3. prilagođavanje redovnih usluga, kao što su obrazovanje i obuka, zapošljavanje, stanovanje, zdravstvo i prijevoz, kako bi one bile potpuno pristupačne i dostupne svima.

III. poglavlje Smjernica uključuje definicije institucija, usluga potpore u zajednici, alternativne skrbi i prevencije, među drugim ključnim terminima.

Postoji snažan ljudsko-pravni argument, kao i teorijski i empirijski dokazi, za potporu prijelaza s institucionalne skrbi prema alternativnim oblicima podrške u obitelji i zajednici. Oni mogu ponuditi bolju kvalitetu života za pojedince i njihove obitelji, poboljšati uključivanje u društvo i osigurati bolju radnu okolinu za osoblje. Što je još važnije, trošak usluga u zajednici je usporediv onom u institucionalnoj skrbi, ako se ova usporedba radi na temelju komparativih potreba korisnika i usporedive kvalitete skrbi.¹

Ovo poglavlje pokazuje kako se strukturni fondovi (i u analogiji IPA i EARDF) mogu koristiti da pomognu ovom procesu.

¹ Mansell, J., Knapp, M., Beadle-Brown, J. & Beecham, J. (2007) *Deinstitutionalisation and community living – outcomes and costs: report of a European Study*. Volume 2: Main Report. Canterbury: Tizard Centre, University of Kent
http://www.kent.ac.uk/tizard/research/DECL_network/documents/DECLOC_Volume_2_Report_for_Web.pdf.

2. Zašto bi fondovi EU trebali pomoći razvoju alternativa institucionalnoj skrbi u obitelji i zajednici

2.1 Ljudsko-pravni argument

Povelja o temeljnim pravima Europske unije

Kada primjenjuju pravo EU-a, EU institucije i države članice vezane su **Poveljom o temeljnim pravima Europske unije**. To znači da bi se **sva financiranja EU-a trebala koristiti za zaštitu i promociju fundamentalnih prava**, kao što su: poštivanje ljudskog dostojanstva, pravo da se ne bude podvrgnut neljudskom ili degradirajućem postupku, pravo na slobodu i sigurnost, pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života, pravo na obrazovanje, pravo na posao, pravo na zdravlje, jednakost i nediskriminaciju. Štoviše, Povelja EU eksplicitno prepoznaje prava onih koji su smješteni u institucionalnu skrb: **prava djece** na zaštitu i skrb prema njihovim najboljim interesima (članak 24.), **pravo starijih** da žive dostojanstven i samostalan život (članak 25.) i **pravo osoba s invaliditetom** da sudjeluju u životu zajednice (članak 26.). **Budući da su osobama koje su smještene u institucije za dugotrajan boravak osporavana mnoga od ovih prava, u takve usluge ne bi se smjela ulagati sredstva EU-a. Umjesto toga, sva dostupna financijska sredstva trebala bi se koristiti za potporu strukturnih reformi s ciljem razvoja visokokvalitetnih usluga podrške za život u obitelji i zajednici, zatvaranje institucija i prilagođavanje redovnih usluga svima.**

UN-ova Konvencija o pravima osoba s invaliditetom

U prosincu 2010. EU je postala stranka **UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom (u daljnjem tekstu "CRPD")**. Ratificirajući CRPD, EU se obvezala da će osigurati da **cijelo relevantno zakonodavstvo EU, programi i financiranja poštuju i promiču jednake mogućnosti za osobe s invaliditetom i pravo da žive samostalno i da budu uključeni u zajednicu (članak 19.)**. Institucije za dugotrajan boravak isključuju osobe s invaliditetom iz društva i sprječavaju ih da ostvaruju svoje pravo na život u zajednici. EU i države članice, u okviru njihovih odnosnih kompetencija², imaju obvezu koja proizlazi iz članka 19. CRPD-a da poboljšaju ovu situaciju, a strukturni fondovi bi se trebali koristiti kao ključni alat za postizanje ove obveze.

Uz obveze koje proizlaze iz članka 19., CRPD zahtjeva od država potpisnica da osiguraju da su osobe s invaliditetom zaštićene od bilo kakvog oblika mučenja ili okrutnog, neljudskog ili degradirajućeg postupanja ili kazni (članak 15.) ili od iskorištavanja, nasilja i zlostavljanja (članak 16.). Takvo postupanje česta je pojava u institucijama za dugotrajan boravak diljem Europe³. Što se tiče djece s invaliditetom, članak 23. nalaže da imaju jednaka prava s obzirom na obiteljski život; a kada njihove obitelji nisu u mogućnosti skrbiti za njih, države potpisnice će "poduzeti svaki napor da pruže alternativnu skrb unutar šire obitelji te ako to ne uspiju, unutar zajednice u obiteljskom okruženju."

² Strukturni fondovi su izričito uključeni u jedno od područja kompetencija EU-a koja su relevantna za pitanja koja regulira CRPD. Vidi Dodatak zaključku Vijeća od 26. studenoga 2009. vezanog uz zaključak Europske zajednice o UN-ovoj Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom (2010/48/EC), <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:023:0035:0061:EN:PDF>.

³ Vidi izvješća u Aneksu 2.

Korištenje i potencijal strukturnih fondova

Detaljna pravna analiza implikacija ratifikacije CRPD od strane EU za trenutno korištenje i budući potencijal strukturnih fondova nalazi se u izvješću koje je izdao Europski regionalni ured UN-ove Visoke povjerenice za ljudska prava (OHCHR): **“Getting a Life: Living Independently and Being Included in the Community”**.⁴ Uz to, izvješće Zaklada Otvorenog društva naslovljen **“The European Union and the Right to Live in the Community”** navodi obveze država članica i EU da se bore protiv diskriminacije i socijalne isključenosti koristeći strukturne fondove⁵. Oba izvješća mogu koristiti države članice i Europska komisija kod planiranja kako koristiti strukturne fondove.

UN-ova Konvencija o pravima djeteta

UN-ova Konvencija o pravima djeteta prepoznaje da djeca, za potpun i uravnotežen razvoj njihovih osobnosti, trebaju rasti u obiteljskom okruženju, u atmosferi sreće, ljubavi i razumijevanja. Konvenciju su ratificirale sve države članice EU, koje stoga moraju poduzimati sve potrebne mjere kako bi osigurali, za djecu koja su privremeno ili trajno lišena svoga obiteljskog okruženja, posebnu zaštitu i alternativnu brigu, uvijek uzimajući u obzir najbolje interese djece.

UNCRC navodi niz prava djece koja, kada se zajedno uzmu, dovode do zaključka da je većini djece mjesto u njihovoj biološkoj obitelji koja se za njih treba skrbiti (članci 7. i 9.). Primarna je odgovornost roditelja da odgajaju svoju djecu i odgovornost je države da podrži roditelje kako bi u potpunosti ispunili takvu obvezu (članak 18.). Djeca imaju pravo biti zaštićena od opasnosti i zlostavljanja (članak 19.), imaju pravo na obrazovanje (članak 28.) i na adekvatnu zdravstvenu zaštitu (članak 24.), ali oni isto tako imaju pravo biti odgajani od svojih obitelji. Kada njihove obitelji ne mogu pružiti skrb koja im je potrebna, usprkos adekvatnoj državnoj podršci, dijete ima pravo na zamjensku obiteljsku skrb (članak 20.) koja treba biti podložna periodičnom nadzoru (članak 25.).⁶

1. poglavlje Smjernica uključuje sveobuhvatan popis relevantnih pravnih i političkih dokumenata na europskim i međunarodnim razinama.

2.2 Argument troškova i koristi

Strategija Europa 2020.

Strategija Europa 2020. obvezuje EU i njezine države članice da **najbolje što je moguće iskoriste svoja javna financiranja kako bi podržale cilj pametnog, održivog i inkluzivnog rasta.** Ciljevi društvene inkluzije **Europe 2020.**, koji uključuju smanjenje siromaštva, povećanje prilika za zapošljavanje, promicanje cjeloživotnog učenja, promicanje aktivnog uključivanja najranjivijih skupina, pružajući pristojan dom za svakoga i

⁴ http://www.europe.ohchr.org/Documents/Publications/Getting_a_Life.pdf.

⁵ <http://www.soros.org/sites/default/files/europe-community-living-20120507.pdf>

⁶ Mulheir, G. & Browne, K. (2007) *De-institutionalising and Transforming Children's Services. A Guide to Good Practice.* University of Birmingham: Birmingham.

prevladavanje svih oblika diskriminacije, **ne može se postići bez uzimanja u obzir položaja preko 1.2 milijun Europljana koji provode svoje živote u ustanovama za smještaj, odvojeni i isključeni od ostatka društva.**

Cilj ovog priručnika je da podrži provedbu jedne od ključnih inicijativa u **Radnom materijalu za osoblje Komisije** (*engl. Commission Staff Working Paper*)⁷ **uz Komunikaciju o Europskoj platformi protiv siromaštva i socijalne isključenosti.** Cilj te inicijative je "promicati ciljano korištenje strukturnih fondova kako bi se podržao prijelaz s institucionalne skrbi na usluge potpore u zajednici".

Bolje korištenje novca poreznih obveznika za inkluzivniji rast

Naširoko je prihvaćeno da ulaganje u institucionalnu skrb ne predstavlja dobru politiku. Razlog tomu je što se javna financiranja koriste za usluge za koje je pokazano da daju loše rezultate za korisnike tih usluga, dok **obiteljska skrb te skrb i potpora u zajednici, kada su pravilno osmišljeni i kada se njima pravilno upravlja, daju bolje rezultate za osobe koje ih koriste.**⁸

Što je još važnije, **kvalitetne usluge podrške za život u zajednici ne moraju koštati više.** Kada se uspoređuju na osnovi potreba korisnika i kvalitete skrbi, pokazano je da su troškovi institucionalne skrbi i usluga podrške u zajednici usporedivi. Na primjer, istraživanje troškova za skrb za mentalno zdravlje u zajednici naspram troškova institucionalne skrbi pokazali su da su troškovi otprilike isti, dok su kvaliteta života korisnika usluga i njihovo zadovoljstvo uslugom bolji⁹. Isto tako, preventivne usluge kao što su rana intervencija i podrška obitelji, kao i obiteljska reintegracija i visokokvalitetna alternativna skrb mogu imati vrlo pozitivan dugoročan utjecaj na djecu, nacionalne financije i društvo kao cjelinu.

Ono što je bitno naglasiti da **trenutnim ulaganjem u usluge u zajednici, države mogu dugoročno uštedjeti u drugim područjima** (vidi 3. poglavlje, kako strukturni fondovi mogu podržati održive reforme). Na primjer, kvalitetne usluge u zajednici doprinijet će boljem zdravlju pojedinaca, što će u konačnici smanjiti korištenje zdravstvenih usluga i teret na zdravstvenim proračunima. Koristeći fondove EU za podršku razvoju alternativa institucionalnoj skrbi i poboljšanju pristupa redovnim uslugama namijenjenim za opću populaciju, više će ljudi dobiti priliku da budu uključeni u društvo i da pridonese njegovu društvenom i ekonomskom rastu. Štoviše, ulaganja u skrb unutar obitelji i u usluge podrške za život u zajednici, kao i u redovne usluge, neće samo poboljšati kvalitetu života onih koji te usluge trebaju, nego će pomoći da se stvori više i bolja radna mjesta u socijalnom, obrazovnom i zdravstvenom sektoru. Čineći to, **pridonijet će se postizanju ciljeva Europe 2020. o uključivanju u društvo, obrazovanju i zapošljavanju.**

1. poglavlje, 5. dio: "Bolje korištenje sredstava" Smjernica navodi ekonomske argumente za razvoj usluga potpore u zajednici kao alternativa institucionalnoj skrbi.

⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:1564:FIN:EN:PDF>

⁸ AAMR & other (2004) *Community for All Toolkit*, Resources for Supporting Community Living, str. 91

⁹ McDaid, D. & Thornicroft, G. (2005) *Policy brief, Mental health II, Balancing institutional and community-based care*, World Health Organisation, str. 10.

3. Potencijal fondova EU za poticanje deinstitucionalizacije

Potpora strukturnim promjenama u sustavima zdravstvene i socijalne skrbi

Trenutna ekonomska i finacijska kriza imaju značajan utjecaj na učinkovitost i održivost različitih europskih modela socijalne države, uključujući sustave društvene zaštite i zdravstvene skrbi.

Prilika za strukturnu reformu uzrokovanu financijskom krizom

Kao što je navedeno u Istraživanju o godišnjem rastu za 2012. Europske komisije (*engl. European Commission Annual Growth Survey 2012*)¹⁰, države članice bi krizu trebale promatrati kao priliku za strukturne reforme ovih sektora, i to posebno:

- reforme zdravstvenih sustava s ciljem učinkovitosti troškova i održivosti;
- razvijanjem inicijativa koje olakšavaju razvoj sektora s najvišim potencijalom za zapošljavanje, uključujući zdravstvene i socijalne sektore; i
- provedba strategija aktivnog uključivanja i adekvatnih i dostupnih socijalnih usluga kako bi se spriječila marginalizacija najranjivijih skupina.

Prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici trebao bi se uključiti u širi kontekst trenutnih ili budućih socijalnih reformi u EU. Ustvari, nepotrebna institucionalizacija nekih od najranjivijih i/ili najmarginaliziranih skupina u Europi (djece, osoba s invaliditetom i psiho-socijalnim poteškoćama, ovisnih starijih osoba), osim što se njome krše njihova ljudska prava, također vodi k neučinkovitosti u funkcioniranju socijalnih i zdravstvenih sustava, posebno stavljajući dodatan teret na potonje.

1. poglavlje Smjernica navodi kršenja ljudskih prava koja se događaju u institucionalnoj skrbi i učinke institucionalizacije na djecu i odrasle.

Strukturni fondovi bi se stoga trebali koristiti da djeluju protiv tih neučinkovitosti podupirajući strukturne reforme u dva smjera:

- pomak s prevelikog oslanjanja na socijalne i zdravstvene sustave do omogućavanja dostupnosti redovnih usluga, odnosno osiguravajući da redovne politike i usluge odgovaraju potrebama cijele populacije; i
- unutar socijalnih i zdravstvenih sustava, prijelaz s institucionalne skrbi na obiteljsku skrb i skrb i podršku unutar zajednice, uključujući i fokus na prevenciju institucionalizacije. U slučaju djece, to uključuje i smanjenje potrebe za alternativnom skrbi sprječavajući nepotrebno odvajanje djece od njihovih roditelja.

Olakšavanje provedbe Europskog okvira za kvalitetu socijalnih usluga

Strukturni fondovi mogu pomoći poboljšanju kvalitete skrbi i usluga podrške olakšavajući provedbu **Dobrovoljnog europskog okvira za kvalitetu socijalnih usluga** (*engl. Voluntary*

¹⁰ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/ags2012_en.pdf.

European Quality Framework for Social Services).¹¹ Odbor za socijalnu zaštitu (*engl. Social Protection Committee*) usvojio je 2010. godine Okvir s ciljem razvijanja zajedničkog razumijevanja kvalitete socijalnih usluga unutar EU. Priznaje da je većina socijalnih usluga vrlo ovisna o javnom financiranju i da u sadašnjem kontekstu kada su javne vlasti u državama članicama izložene rastućim financijskim ograničenjima, postoji potreba ulaganja u projekte koji promiču kontinuirani razvoj kvalitete i ekonomičnosti pružanja socijalnih usluga. **Strukturni fondovi bi se trebali koristiti da podupru razvoj socijalnih usluga koje se temelje na načelima kvalitete** kao što su dostupnost, priuštivost, pristupačnost, poštovanje prava drugih, dobri radni uvjeti i adekvatna fizička infrastruktura.

Nadalje, Europski okvir bi se trebao koristiti kao **referenca za razvijanje posebnih kvalitetnih okvira na nacionalnim razinama, koji bi pomogli izmjeriti utjecaj strukturnih fondova na kvalitetu usluga i kvalitetu života korisnika usluga.**

9. poglavlje Smjernica pokriva načine definiranja, nadzora i evaluacije kvalitete usluga.

Kombiniranje ulaganja u infrastrukturu s razvojem radne snage i poboljšanjem redovnih usluga

Za vrijeme sadašnjeg i prošlog programskog razdoblja strukturnih fondova pokazano je da su multidimenziona ulaganja, koja se tiču čitavog spektra razvojnih potreba, uključujući obrazovanje i obuku, zdravlje, zapošljavanje, prijevoz i stanovanje, imala najveći utjecaj. Stoga, prikladno kombinirano korištenje i ERDF-a i ESF-a može igrati značajnu ulogu u podršci naporima država članica u osmišljanju i provođenju strukturnih reformi s cijem ubrzanja procesa deinstitucionalizacije.

- **ERDF** može poduprijeti **ciljana ulaganja u redovnim zdravstvenim i socijalnim infrastrukturama, obrazovanju, stanovanju i specijaliziranim uslugama kada je to potrebno.** Ta infrastruktura može poboljšati pristup visokokvalitetnim uslugama u zajednici, s ciljem osiguranja individualizirane skrbi i pomoći, socijalne inkluzije i poštovanja prava korisnika usluga. **ERDF se ne bi trebao koristiti za pomoć u izgradnji novih institucija za dugotrajan boravak ili za preuređenje i modernizaciju postojećih institucija.** Moratorij na izgradnju novih institucija trebao bi uključiti blokiranje korištenja svih javnih sredstava za te svrhe. Ovaj moratorij trebao bi se proširiti na veće projekte renoviranja postojećih institucija, što bi otežalo zatvaranje institucija u kratkom roku. **Ciljana ulaganja u postojeće institucije mogu se opravdati samo iznimno sa svrhom rješavanja žurnih i po život opasnih rizika za korisnike, povezano s lošim materijalnim uvjetima, ali samo kao tranzicijske mjere unutar konteksta strategije deinstitucionalizacije.**
- **ESF** može poduprijeti **razvoj niza integriranih usluga** koje će omogućiti osobama da napuste institucije i žive u zajednici s odgovarajućom podrškom i sprječiti smještaj u institucionalnu skrb. Takve usluge uključuju ranu intervenciju, podršku obitelji, skrbništvo, personalnu asistenciju, rehabilitaciju, podršku za stanovanje u zajednici, oblike samostalnog življenja i zapošljavanja uz potporu. ESF također može poduprijeti

¹¹ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6140&langId=en>.

ulaganja u **upravljanje procesima promjena i razvoj dovoljno kvalificirane radne snage**, uključujući educiranje osoblja u institucionalnoj skrbi za rad u novim uslugama u zajednici.

5. poglavlje Smjernica navodi različite tipove usluga podrške u zajednici za djecu i njihove obitelji, odrasle i starije osobe.

Podrška održivim reformama

Ukupan cilj strukturnih fondova je podrška strukturnim reformama koje doprinose pametnom, održivom i inkluzivnom rastu svih regija EU-a, s posebnim naglaskom na one regije koje u tome zaostaju. Važno načelo koje se mora uzeti u obzir kod dodjele fondova je načelo dodatnosti, što znači da strukturni fondovi ne bi trebali zamijeniti nacionalna sredstva država članica, nego bi naprotiv trebali biti dodani tim sredstvima, kako bi poslužili kao poluga za rast. Što iz tog načela slijedi je da bi **strukturni fondovi trebali poduprijeti ulaganja u dugoročne održive reforme**.

U slučajevima mjera za potporu deinstitutionalizaciji, ispravna provedba načela **održivosti** je ključna. Prijelaz s institucionalne skrbi na skrb u zajednici je složen proces koji zahtjeva dodatne izvore, posebno na svom početku i dok se oba sustava odvijaju paralelno. Kao opće pravilo (podložno prilagodbi prema različitim nacionalnim/regionalnim kontekstima):

- strukturni fondovi bi trebali poduprijeti ulaganja u razvoj novih usluga;
- nacionalni proračun bi trebao nastaviti pokrivati troškove poslovanja institucije, dok se nove usluge odvijaju i dok svi korisnici institucije ne prijeđu u zajednicu;
- kada se nove usluge razvijaju i počnu raditi, nacionalni proračun, odnosno sredstva koja su prije bila korištena za poslovanje institucije moraju se prenamijeniti za nove usluge (*engl. ring-fencing of funds*).

U vrlo ograničenim okolnostima, kada su ulaganja u institucije nužna kako bi spasila živote, strukturni fondovi se mogu koristiti, ukoliko postoji "jasno identificirani i prinudni slučajevi za poduzimanje ograničene akcije" i ukoliko "njihovo korištenje čini dio šireg strateškog programa" za razvoj usluga u obitelji i zajednici kao alternativama institucionalnoj skrbi.¹²

6. poglavlje Smjernica usredotočeno je na implikacije prijelaza na financijska, materijalna i ljudska sredstva.

Promicanje socijalne inovacije

Socijalna inovacija može se definirati kao novi odgovori na žurna socijalna pitanja, koja utječu na proces socijalnih interakcija, s ciljem poboljšanja ljudske dobrobiti.¹³

¹² Vidi Open Society Foundations, *The European Union and the Right to Live in the Community*, str.15.

¹³ Vidi izvješće, *Empowering people, driving change: Social innovation in the European Union*, http://ec.europa.eu/bepa/pdf/publications_pdf/social_innovation.pdf.

Povijesno gledano, pojedinci su se morali prilagoditi uslugama koje su bile dostupne, prije nego što su te usluge bile osmišljene prema stvarnim potrebama populacije. Nedavno se ipak pojavio rastući trend prema personalizaciji podrške kako bi se zadovoljile stvarne, nasuprot pretpostavljenim, potrebama.¹⁴ Institucije za dugotrajan boravak i druge segregirajuće usluge zamijenjene su personaliziranim oblicima življenja i podrške, što omogućuje uključivanje u društvo i aktivno građanstvo - za djecu i njihove obitelji, osobe s invaliditetom, osobe s psiho-socijalnim poteškoćama i starije osobe. EU bi stoga trebala smatrati deinstitutionalizaciju i razvoj obiteljskih usluga i usluga u zajednici sredstvom promicanja socijalne inovacije u državama članicama. Strukturni fondovi nude EU i državama članicama priliku da ulažu u inovativne usluge, što pojedincima daje izbor i kontrolu nad time koje usluge se pružaju i kako se obavljaju. **Posebno ESF može ponuditi financiranje za testiranje različitih pristupa, kao i okvir za uključivanje socijalne inovacije u redovne usluge.**¹⁵

Također je važno staviti deinstitutionalizaciju - kao sredstvo stavljanja socijalne inovacije u praksu - u okvir trenutne ekonomske krize u Europi. U kontekstu ograničenih izvora sredstava, socijalna inovacija nudi novi način rada, pružajući nova rješenja za potrebe populacije i u isto vrijeme bolje koristeći dostupne izvore sredstava.

4. Pravni kontekst: uredbe strukturnih fondova EU za razdoblje 2007.-2013. i 2014.-2020.

Ovaj dio nudi pregled pravnih odredbi relevantnih za deinstitutionalizaciju koje su uključene u uredbe strukturnih fondova za sadašnje i naredno programsko razdoblje.

Citati iz službenih pravnih dokumenata nalaze se ili unutar zeleno označenih dijelova ili pod navodnicima, dok objašnjenje nudi interpretaciju pravnih odredbi, kako su to predložili autori ovog priručnika.

4.1 Sadašnje uredbe za programsko razdoblje 2007.-2013.

Sadašnje uredbe¹⁶ za strukturne fondove za programsko razdoblje 2007.-2013. eksplicitno ne uključuju deinstitutionalizaciju među svojim prioritetima za ulaganje. Ipak, brojne odredbe u tri relevantne uredbe nude sveobuhvatan okvir za države članice da koriste strukturne fondove kako bi podržale mjere deinstitutionalizacije:

Članak 16. Općih uredbi navodi opće načelo koje zabranjuje korištenje strukturnih fondova za ulaganja koja diskriminiraju osobe s invaliditetom, dok podupire njihovo korištenje kako bi se osigurala jednakost i pristupačnost.

¹⁴ Power, Andrew (2011) *Active Citizenship & Disability: Learning Lessons in Transforming Support for Persons with Disabilities*. Galway: National University of Ireland Galway, str.1.

¹⁵ Vidi Europsku platform za borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti, str.15, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010.0758:FIN:EN:PDF>; i Elemente za zajednički strateški okvir 2014.-2020., str. 34, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/strategic_framework/csf_part2_en.pdf.

¹⁶ Opća uredba (Uredba Vijeća EC br. 1083/2006); uredba ERDF (Uredba EK br. 1080/2006); uredba ESF (Uredba EK br. 1081/2006).

Države članice i Komisija poduzet će odgovarajuće korake kako bi spriječili bilo kakvu diskriminaciju na temelju spola, rasnog ili etničkog porijekla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualne orijentacije za vrijeme različitih faza provedbe fondova i, posebno, u fazi pristupanju fondovima.

Koristeći strukturne fondove za održavanje sustava institucionalne skrbi za osobe s invaliditetom i starije osobe trebalo bi se protumačiti kao nekonzistentno s ovim pozitivnim ciljevima;¹⁷ baš suprotno, smisao članka 16. **podupire korištenje strukturnih fondova za razvoj dostupnih usluga u zajednici koja će poduprijeti socijalnu inkluziju različitih skupina.**

Članak 3.1(c) **Uredbe ESF-a** navodi da ESF može podupirati akcije "koje učvršćuju socijalnu inkluziju osoba s invaliditetom, s ciljem njihove održive integracije u zapošljavanje i boreći se protiv svih oblika diskriminacije na tržištu rada"; općenitije, članak 3.2(b) navodi da ESF (samo za regije u okviru cilja konvergencije) može poduprijeti "jačanje institucionalnih kapaciteta i učinkovitost javne administracije i javnih usluga", u, između ostalih, "socijalnom polju". Osobe koje žive u institucijama su jasno u nepovoljnijem položaju te bi im pristup redovnim socijalnim, zdravstvenim i obrazovnim uslugama, putem ESF-ove potpore, olakšao društveno uključivanje i integraciju u obrazovanje i zapošljavanje, uz druga područja.

Članak 4.11 **Uredbe ERDF-a** navodi da ERDF može poduprijeti (samo za regije u okviru cilja konvergencije) "ulaganja u zdravstvenu i socijalnu infrastrukturu koja doprinosi regionalnom i lokalnom razvoju i povećanju kvalitete života". Postoje jaki teorijski i empirijski dokazi koji pokazuju da rana intervencija daje bolje rezultate za djecu i obitelji i da kvalitetne usluge u zajednici pružaju bolju kvalitetu života i olakšavaju društveno uključivanje pojedinca, u usporedbi s institucionalnom skrbi. Nadalje, modernizacija zdravstvene i socijalne infrastrukture prema pružanju skrbi i usluga podrške kod kuće i u zajednici doprinosi ukupnom razvoju zajednica gdje se te usluge obavljaju, uključujući i u obliku stvaranja radnih mjesta.

4.2 Prijedlozi uredbi 2014.-2020.¹⁸

Tijekom prošlog i sadašnjeg programskog razdoblja brojne države EU-a koristile su strukturne fondove za jačanje i održavanje zastarijelih sustava institucionalne skrbi.¹⁹ Posebno se ERDF koristio u nekoliko država za podršku u izgradnji novih institucija za dugotrajan boravak ili za preuređenje postojećih.

Buduće programsko razdoblje 2014.-2020. nudi mogućnost da se izbjegne takva zloupotreba fondova i da se aktivnije podupre reforma sustava skrbi i podrške. **Brojne odredbe uključene u predloženi pravni paket za Kohezijsku politiku EU 2014.-2020. zagovaraju fokusiranije korištenje strukturnih fondova za pomoć u prijelazu s**

¹⁷ Vidi ECCL Izvješće *Wasted Time, Wasted Money, Wasted Lives ... A Wasted Opportunity?*, str. 50, <http://www.community-living.info/documents/ECCL-StructuralFundsReport-final-WEB.pdf>.

¹⁸ Ovaj priručnik poziva se na prijedlog pravnog paketa za Kohezijsku politiku EU za razdoblje 2014.-2020. koji je Europska komisija usvojila u listopadu 2011. U vrijeme objave ovog priručnika, prijedlozi Komisije još se pregovaraju s Europskim parlamentom i Vijećem.

¹⁹ Vidi Izvješće ECCL-a, *op. cit.*

institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici. Među tim mjerama su, kao što je niže navedeno, koncentracija od 20% dodjele sredstava ESF-a za tematski cilj socijalne inkluzije; lakše integriranje programiranja različitih fondova; eksplicitne odredbe koje dopuštaju korištenje ESF-a i ERDF-a za provođenje deinstitucionalizacije.

Istaknute odredbe dopustit će državama članicama da se ovim pitanjem bave na sustavniji način i da planiraju strukturne reforme, umjesto intervencija na ad-hoc osnovi. Da bi se takve strukturne reforme poduprijele, potrebno je dodjeliti odgovarajuća sredstva za vrijeme pregovaranja programskih dokumenata za razdoblje 2014.-2020., kao što je opisano u 2. poglavlju.

Uredba o zajedničkim odredbama strukturnih fondova EU²⁰

Članak 9. uredbe koja sadržava zajedničke odredbe za sve CSF fondove navodi jedanaest tematskih ciljeva koje fondovi mogu poduprijeti. Glavni cilj relevantan za pitanje deinstitucionalizacije je **cilj 9.: "Promocija socijalne inkluzije i borba protiv siromaštva"**. Razvoj alternativnih usluga u zajednici koje će zamijeniti institucionalnu skrb jasno će potpasti pod ovaj cilj, kao način suočavanja sa socijalnom isključenosti i borbom protiv siromaštva. Nadalje, članak 6. navodi da **"radnje financirane od strane CSF fondova moraju biti u skladu s primjenjivim nacionalnim zakonima i zakonima Unije"**. To uključuje UN-ovu Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, koja ratifikacijom postaje dio pravnog poretka država potpisnica i EU. Na kraju, članak 7. navodi da će "države članice i Komisija poduzeti **odgovarajuće korake da sprječe bilo kakvu diskriminaciju (...) za vrijeme pripreme i provedbe programa**".

- Ex ante uvjeti

Važna novost u prijedlogu uredbi za programsko razdoblje 2014.-2020. je odredba o "ex ante uvjetima". Ona posebno navodi da države članice, kako bi mogle učinkovito potrošiti fondove EU na zadane prioritete, moraju ispuniti neke uvjete, kao što je postojanje konkretnog pravnog okvira, strategije ili akcijskog plana. Uredba o zajedničkim odredbama određuju **opće i tematske ex ante uvjete (Aneks IV)**.

Najrelevantniji **tematski uvjet** za deinstitucionalizaciju je vezan uz tematski cilj **"Promocija socijalne inkluzije i borba protiv siromaštva"**. Kako bi se mogla potrošiti sredstva za ovaj cilj, države članice moraju imati nacionalnu strategiju za smanjenje siromaštva, koja, *inter alia*, uključuje **"mjere za prijelaz s smještajne skrbi na usluge podrške u zajednici"**.

Države članice također moraju ispuniti **opće uvjete** koji obuhvaćaju sve tematske prioritete. Jedan od tih općih uvjeta je **"postojanje mehanizma koji osigurava učinkovitu provedbu i primjenu UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom"**.

Ako *ex ante* uvjeti nisu ispunjeni tijekom programskog razdoblja, Komisija može obustaviti cijelo ili dio financiranja (članak 17.5).

²⁰http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2014/proposals/summaries/general/general_summary_en.pdf.

Uredba ERDF-a²¹

Tematski ciljevi Uredbe o zajedničkim odredbama "prevedeni" su u prioritete za ulaganja u posebnim uredbama pojedinačnih fondova. "**Promocija socijalne inkluzije i borba protiv siromaštva**" je prioritet za ulaganje ERDF-a (članak 5.), što uključuje:

a) ulaganja u zdravstvenu i socijalnu infrastrukturu koja doprinose nacionalnom, regionalnom i lokalnom razvoju, smanjuju nejednakosti u zdravstvenog statusu, i **doprinose prijelazu s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici.**

Uredba ESF-a²²

"**Promocija socijalne inkluzije i borba protiv siromaštva**" je također prioritet za ulaganje (članak 3.) za ESF, što uključuje:

- (i) aktivno uključivanje;
- (iii) borbu protiv diskriminacije na osnovi spola, rasnog ili etičkog porijekla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualne orijentacije; i
- (iv) poboljšanje pristupa dostupnim, održivim i visokokvalitetnim uslugama, uključujući zdravstvenu skrb i socijalne usluge općeg interesa.

Preambula (stavak 11.) ESF-ove uredbe eksplicitno navodi da bi "**ESF također trebao promicati prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici**".

Nadalje, **članak 8. "Promocija jednakih mogućnosti i nediskriminacija"** određuje da se jednake mogućnosti i nediskriminacija trebaju promovirati putem:

" posebni akcija (...) ciljajući na osobe s rizikom diskriminacije i osobe s invaliditetom, s ciljem da se poveća njihovo sudjelovanje na tržištu rada, poboljša njihova društvena uključenost, smanje nejednakosti u smislu obrazovnih postignuća i zdravstvenog statusa i olakša prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici."

Zajednički strateški okvir

Kako bi pomogli državama članicama da odluče o strateškom smjeru za sljedeće razdoblje financijskog planiranja 2014.-2020., Europska komisija razvila je Zajednički strateški okvir (engl. *The Common Strategic Framework - CSF*).²³ CSF ima za cilj pretočiti tematske ciljeve uredbi strukturnih fondova u ključne akcije koje će fondovi poduprijeti. **Prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici je uključen unutar tih ključnih akcija.** Posebno se izričito spominje kao ključna akcija pod tematski ciljem "**borba protiv siromaštva i promocija socijalne inkluzije**", i za ESF i ERDF.

²¹http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2014/proposals/regulation/erdf/erdf_proposal_en.pdf

²²http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2014/proposals/regulation/esf/esf_proposal_en.pdf

²³http://ec.europa.eu/regional_policy/newsroom/detail.cfm?id=180

- Ključne akcije ESF-a:

- pomoć za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici za djecu bez roditeljske skrbi, osobe s invaliditetom, starije osobe i osobe s psiho-socijalnim poteškoćama, s fokusom na integraciju zdravstvenih i socijalnih usluga;
- ciljano obrazovanje u ranom djetinjstvu i usluge skrbi, uključujući integrirane pristupe koji kombiniraju skrb za djecu, obrazovanje, zdravstvenu pomoć i podršku roditeljima, s posebnim fokusom na prevenciju smještavanja djece u institucionalnu skrb;
- poboljšanje pristupa dostupnim, održivim i visokokvalitetnim socijalnim uslugama kao što su usluge zapošljavanja i obrazovanja, usluge skrbi za djecu i usluge dugoročne skrbi;
- posebne akcije usmjerene na osobe s rizikom diskriminacije i osobe s invaliditetom i kroničnim bolestima, s ciljem da se poveća njihovo sudjelovanje na tržištu rada, poboljša njihova društvena uključenost i smanje nejednakosti u smislu obrazovnih postignuća i zdravstvenog statusa; i
- integrirani putevi koji kombiniraju razne oblike mjera zapošljavanja kao i pristup uslugama, poglavito zdravstvenim i socijalnim uslugama, uslugama dječje skrbi i uslugama interneta.

- Ključne akcije ERDF-a:

- ciljana ulaganja u infrastrukturu kako bi se podržao prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici, što će poboljšati pristup samostalnom življenju u zajednici s visokokvalitetnim uslugama;
- podupiranje ulaganja u infrastrukturu na području skrbi za djecu, starije osobe i dugoročne skrbi.

CSF također određuje neke opće principe provedbe za ove ključne akcije. Posebno, navodi da se **"CSF fondovi ne mogu koristiti za akcije koje doprinose bilo kakvom obliku segregacije i diskriminacije"**.

Ovo je ključni princip koji bi se trebao primjenjivati na sva ulaganja ESF-a i ERDF-a. Uzimajući u obzir da su ljudi u institucionalnoj skrbi odvojeni od svojih obitelji, zajednice i ostatka društva i činjenica da institucionalizacija (uzrokovana nedostatkom ili nepostojanjem usluga u zajednici) rezultira diskriminacijom²⁴, **strukturni fondovi ne bi trebali podupirati institucionalnu skrb. Sva ulaganja u infrastrukturu skrbi i usluga podrške trebala bi biti u kontekstu prijelaza s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici.**

- Druge ključne akcije

Dodatne ključne akcije uključene pod druge tematske ciljeve mogu biti komplementarne provedbi mjera deinstitutionalizacije. Pod ciljem **"obrazovanje"**, navedene su sljedeće ključne akcije:

- potpora shemama učenja koje imaju za cilj pomoći djeci i mladima s intelektualnim poteškoćama kako bi se postigla njihova integracija u redovan obrazovni sustav;

²⁴ Vidi Zaklade Otvorenog društva, *op. cit.*, str.12.

- potpora prijelazu od specijaliziranih škola za osobe s invaliditetom na redovne škole.

Pod ciljem "**poboljšanje institucionalnog kapaciteta i osiguranje učinkovite javne administracije**", relevantne ključne akcije su:

- poboljšanje kapaciteta dionika, kao što su socijalni partneri i nevladine organizacije, kako bi mogli što učinkovitije doprinijeti razvoju politike zapošljavanja, obrazovanja i socijalne politike;
- razvoj sektorskih i teritorijalnih ugovora u domenama zapošljavanja, socijalne inkluzije, zdravlja i obrazovanja na svim teritorijalnim razinama.

Ove akcije relevantne, zato jer će deinstitutionalizacija biti uspješna samo ako redovne usluge, kao što su obrazovanje i zapošljavanje, budu dostupne svima.

Načelo partnerstva

Partnerstvo je ključno načelo za uspješnu provedbu strukturnih fondova. Podrazumijeva usku suradnju između javnih vlasti na svim razinama i privatnog i trećeg sektora. Partneri bi trebali biti smisleno uključeni kroz cijeli programski ciklus - pripremu, provođenje, nadzor i evaluaciju. To je određeno člankom 5. prijedloga Uredbe o zajedničkim odredbama strukturnih fondova EU i bit će detaljnije prikazano u **Europskom kodeksu o ponašanju u partnerstvu** (*engl. European Code of Conduct on Partnership*), čiji glavni elementi su naznačeni u Radnom materijalu za osoblje Komisije (*engl. Commission Staff Working Document*) objavljenom u svibnju 2012.²⁵. Što se tiče potpore strukturnih fondova deinstitutionalizaciji, ključno je da **su svi zainteresirani akteri uključeni u partnerstvo za sve relevantne operative programme**. Među njima će biti nacionalne i lokalne vlasti odgovorne za planiranje i upravljanje reformama (kao što su socijalni poslovi, odjeli za zdravlje i obrazovanje); **korisnici usluga i organizacije koje ih predstavljaju i pružatelji usluga**. U slučaju da je broj zainteresiranih organizacija velik, moglo bi biti prikladno **ustanoviti koordinacijske platforme i odrediti predstavnika** da sudjeluje na sastancima gdje se raspravlja priprema i provedba programa.

4. Pregled različitih faza (programiranje, provedba, nadzor i evaluacija)

Upravljanje strukturnim fondovima je složen proces koji se sastoji od brojnih različitih faza:

- a. **Programiranje** - uključuje pregovaranje između Europske komisije i nacionalnih i regionalnih vlasti država članica o planiranim dokumentima i dodjeli sredstava prema prioritetima za razdoblje od sedam godina;
- b. **Provedba** - sastoji se od dodjele i potrošnje sredstava, uobičajeno putem odabira i izvedbe projekata;
- c. **Nadzor i evaluacija** - ove faze se obavljaju paralelno s prve dvije faze, s ciljem da se osigura kvaliteta, učinkovitost i konzistencija.

²⁵ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/strategic_framework/swd_2012_106_en.pdf FULL REF?

Tablica na sljedećoj stranici prikazuje **logički okvir potencijalne potpore strukturnih fondova strategiji deinstitucionalizacije.**

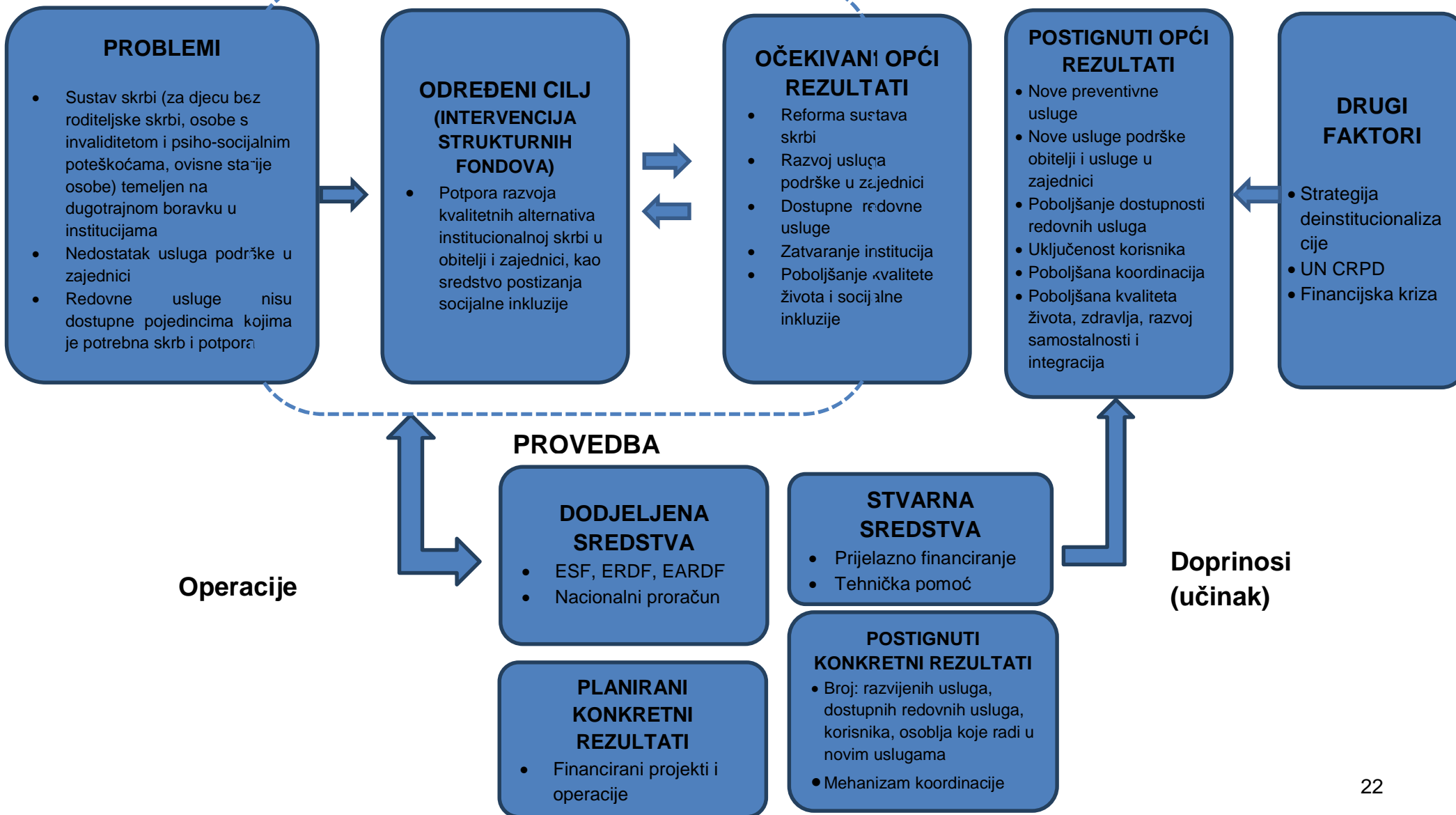
Sljedeća poglavlja opisuju kako planirati, provoditi, nadzirati i evaluirati proces deinstitucionalizacije uz potporu strukturnih fondova. Ovaj proces zahtjeva uključenje brojnih aktera: Europske komisije, nacionalne i regionalnih vlasti država članica, ekomskih i socijalnih partnera i nevladinih organizacija (NVO-a). Za uspješnu provedbu bilo kojeg programa deinstitucionalizacije **ključno je da su korisnici usluga i organizacije koje ih predstavljaju smisleno uključeni i konzultirani tijekom svih faza procesa.**

Logički okvir potencijalne potpore strukturnih fondova strategiji deinstitucionalizacije

PROGRAMIRANJE

Strategija

NADZOR I EVALUACIJA

2. poglavlje: Programiranje

1. Partnerski ugovori

Kao što je navedeno u prijašnjem poglavlju, prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici, Zajednički strateški okvir (CSF) je identificirao kao jednu od ključnih akcija pod tematskim ciljem "promocija socijalne inkluzije i borba protiv siromaštva". Partnerski ugovori bi unutar ovog tematskog cilja trebali uključiti **stratešku viziju** kako će pojedine države članice koristiti fondove EU, posebno ESF, ERDF i EARDF, kako bi podržale prijelaz.

Članak 14. Uredbe o zajedničkim odredbama strukturnih fondova EU određuje glavne elemente za sadržaj partnerskih ugovora. Niže navedeni paragrafi daju upute kako uključiti prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici u sve relevantne dijelove ugovora.

Kod sastavljanja prijedloga partnerskih ugovora i operativnih programa, može se koristiti **tehnička pomoć** kako bi se osiguralo da relevantne vlasti imaju potrebne kapacitete. Obuka kako koristiti fondove EU za pomoć procesu prijelazu s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici trebala bi se zajednički organizirati s relevantnim dionicima, poglavito organizacijama koje predstavljaju korisnike usluga, ali i njihovim obiteljima, pružateljima usluga i lokalnim i regionalnim vlastima.

Analiza problema - članak 14. (a) (i)

Stateška vizija kako razviti raspon alternativna institucionalnoj skrbi u obitelji i zajednici, trebala bi se temeljiti na **procjeni potreba stanovništva i dostupnosti usluga podrške u državi**. Ovo bi trebalo uključiti informacije o broju i rasponu usluga koje se nude u zajednici (uključujući usluge prevencije); financijska, materijalna i ljudska sredstva; dezagregirane podatke o pojedincima s potrebama za podrškom koji žive u zajednici i pojedincima koji žive u institucijama za dugotrajan boravak; podatke o pristupu djece i odraslih s potrebama za podrškom redovnim uslugama, i tako dalje. Analiza problema bi trebala identificirati temeljne uzroke institucionalizacije djece, odraslih i starijih osoba, što može uključiti siromaštvo, nedostatak usluga podrške u zajednici, migracije, stigmatu i profesionalne stavove.

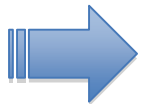

2. poglavlje Smjernica usredotočuje se na različite vrste procjene, koje se mogu koristiti za formuliranje strategije deinstitutionalizacije.

Očekivani rezultati – članak 14. (a) (iii)

Partnerski ugovori trebali bi uključiti, za svaki tematski cilj, sažetak glavnih očekivanih rezultata za svaki fond CSF. **Razvoj alternativa institucionalnoj skrbi u zajednici trebao bi se uključiti kao jedan od glavnih očekivanih rezultata za cilj "promocije socijalne inkluzije i borbe protiv siromaštva"**, za ESF, ERDF i gdje je to relevantno i EARDF. Ovdje bi se trebala navesti i glavna načela za strateško korištenje fondova za postizanje ovog rezultata:

- Fondovi se **ne mogu koristiti za izgradnju ili preuređenje institucija za dugotrajan boravak**, bez obzira na njihovu veličinu. Sva ulaganja u infrastrukturu za skrb i usluge podrške trebala bi imati za cilj spriječiti institucionalizaciju djece i odraslih, i poduprijeti prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici;
- Fondovi se moraju dodjeljivati na strateški, propulzivni način. Sva ulaganja bi se trebala temeljiti na jednom ili više (ovisno o nacionalnom kontekstu) strateških dokumenata koji navode jasnu viziju budućeg sustava skrbi, temeljenog na načelima i vrijednostima utkanim u međunarodne standarde o ljudskim pravima, kao što su UN-ova Konvencija o pravima djeteta i Konvencija o pravima osoba s invaliditetom;
- Sve druge relevantne ključne akcije pod drugim tematskim ciljevima (posebno "obrazovanje" i "poboljšanje institucionalnih kapaciteta i osiguravanje učinkovite javne administracije"), koje mogu doprinijeti uključivanju različitih skupina u društvo i pristup adekvatnim uslugama podrške trebaju se planirati unutar **integriranog pristupa** (vidi dolje);
- **Korisnici usluga** (uključujući potencijalne korisnike usluga) i predstavnici njihovih organizacija, kao i pružatelji usluga i drugi dionici, trebaju se konzultirati tijekom cijelog procesa programiranja i provedbe Fondova.

5. poglavlje Smjernica navodi ključna načela razvoja usluga podrške u zajednici.

Integrirani pristup – članak 14. (c)

Prema članku 14. (c) Uredbe o zajedničkim odredbama strukturnih fondova EU, integrirani pristup je potreban "za osiguranje potreba onih koji imaju najviši rizik diskriminacije ili isključenosti, s posebnim naglaskom na marginalizirane zajednice". Osobe smještene u institucionalnu skrb i one kojima prijeti odlazak u instituciju su jedne od glavnih ciljanih skupina koje obuhvaća ovaj članak. Partnerski ugovori bi stoga trebali identificirati **razvoj alternativa institucionalnoj skrbi u obitelji i zajednici kao područje intervencije gdje bi ESF, ERDF i EARDF trebali raditi zajedno** na komplementaran način. Ovo se može postići ili uskom koordinacijom programiranja unutar pojedinačnih fondova ili uključivanjem prijelaza s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici u programe koji se financiraju iz više fondova.

Analiza slučaja: Slovačka - Primjer integriranog pristupa²⁶

Zadaci i mjere koji su sadržani u Nacionalnim akcijskim planovima za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici u sustavima socijalne skrbi i alternativne skrbi za djecu provedeni su putem projekata koje su financirali ESF (1.05 milijun eura) i ERDF (20 milijuna eura).

Glavne aktivnosti koje je financirao ESF su:

²⁶ Dostavila Maria Nadazdyova, direktorica, Odsjek za socijalnu i obiteljsku politiku, Ministarstvo rada, socijalnih poslova i obitelji Republike Slovačke.

1. aktivnost – Uključivanje različitih aktera u proces deinstitucionalizacije – obuka i tečajevi za menadžere socijalnih usluga, profesionalce i korisnike (upravljanje promjenama – *eng. change management*, individualno planiranje, itd.), nadzor i supervizija.

2. aktivnost - Arhitektonska potpora za deinstitucionalizaciju socijalnih usluga (primjena univerzalnog dizajna).

3. aktivnost - Razvojni programi i aktivacija uključivanja na tržište rada.

4. aktivnost - Potpora za sustavno širenje/diseminaciju i nastavak procesa deinstitucionalizacije u Slovačkoj.

Kao dio istoga projekta, ERDF financira sedam pilot projekata s ciljem deinstitucionalizacije socijalnih usluga i sedam projekata za alternativnu skrb djece.

Ovu aktivnost koordinira Nacionalni odbor stručnjaka za deinstitucionalizaciju, koji se sastoji od sekcije za socijalne usluge i sekcije za alternativnu skrb djece. Nacionalni odbor ima zadatak da dopre do svih ključnih sektora i zadužen je za superviziju i nadzor usklađivanja s načelima deinstitucionalizacije u svih fazama procesa.

Ispunjenje *ex ante* uvjeta - članak 14. (d) (ii)

- Nacionalna strategija za smanjenje siromaštva

Partnerski ugovori trebali bi pružiti informacije "o ispunjenju *ex ante* uvjeta i svih aktivnosti koje se moraju provesti na nacionalnoj i regionalnoj razini, te u slučaju da *ex ante* uvjeti nisu ispunjeni, vremenskom okviru za njihovo ispunjenje". Najrelevantniji *ex ante* uvjet za deinstitucionalizaciju pripada tematskom cilju "promocije socijalne inkluzije i borbe protiv siromaštva". Zahtjeva postojanje i provedbu **nacionalne strategije za smanjenje siromaštva**, što bi trebalo uključiti između ostaloga "**mjere za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici**".

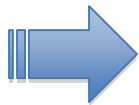
Ovisno o nacionalnom kontekstu i na temelju procjene potreba, strategije protiv siromaštva trebale bi uključivati **vremenski okvir i ključna načela za usmjerenje reformi** prema razvoju usluga podrške u zajednici i inkluzivnim redovnim uslugama, koje bi osigurale društveno uključivanje i eliminirale potrebu za institucijama za dugotrajan boravak ili, u slučaju djece, smanjile potrebu za smještaj u alternativnu skrb. Strategije također mogu osigurati da je reforma provedena na koordiniran i sustavan način.

Kao sljedeći korak, važno je da su ključna načela navedena u nacionalnim strategijama protiv siromaštva nadalje elaborirana. Napose, **važno je osmisliti konkretne nacionalne i/ili regionalne strategije i akcijske planove za deinstitucionalizaciju. Međuministarska upravljačka skupina** trebala bi se osnovati za koordiniranje i nadzor provedbe strategija i akcijskih planova (vidi niže, 3. poglavlje). Ovisno o procjeni potreba i nacionalnom kontekstu, strategije deinstitucionalizacije i akcijski planovi mogu se ticati svih skupina (djece, osoba s invaliditetom i psiho-socijalnim poteškoćama ili starijih osoba) zajedno ili posebno.

Relevantni operativni programi trebali bi opisati kako će strukturni fondovi poduprijeti provedbu strategija deinstitucionalizacije i akcijske planove (vidi sljedeću sekciju).

Primjer kolaborativne suradnje

Početakom 2009. godine Europska komisija (DG REGIO i DG Zapošljavanje) pokrenula je kolaborativnu suradnju s bugarskom vladom, u konzultaciji s predstavnicima civilnog društva, što je doprinijelo usvajanju nacionalnog Akcijskog plana kojim se određuje da bi se i ERDF i ESF trebali ulagati u potporu procesu deinstitucionalizacije u Bugarskoj. To je omogućilo ulaganja i u infrastrukturu (financirano od ERDF-a) i u edukaciju osoblja koje će raditi u novoosnovanim uslugama (financirano od ESF-a).

3. poglavlje Smjernica objašnjava potrebne komponente nacionalnih strategija za deinstitucionalizaciju.

- UN-ova Konvencija o pravima osoba s invaliditetom

Prema Aneksu IV. Uredbe o zajedničkim odredbama strukturnih fondova EU, partnerski ugovori također bi trebali pružiti informacije o ispunjenju općeg uvjeta o "postojanju mehanizma koji osigurava učinkovitu provedbu i primjenu **UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom**".

Uredba o zajedničkim odredbama strukturnih fondova EU, Aneks IV.

Učinkovita provedba i primjena UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom osigurana je kroz:

- provedbu mjera u skladu s člankom 9. UN-ove Konvencije s ciljem da se spriječe, identificiraju i uklone prepreke i barijere za osiguranje pristupačnosti osobama s invaliditetom;
- institucionalne aranžmane za provedbu i nadgledanje provedbe UN-ove Konvencije u skladu s člankom 33. Konvencije;
- plan za edukaciju i diseminaciju informacija za osoblje uključeno u provedbu fondova;
- mjere za jačanje administrativnih kapaciteta za provedbu i primjenu UN-ove Konvencije, uključujući odgovarajuće aranžmane za nadgledanje ispunjenja zahtjeva za osiguranje pristupačnosti.

Indikativna lista provjere za partnerske ugovore

Sljedeća lista provjere ima cilj pomoći vlastima koje sudjeluju u pregovorima oko partnerskih ugovora (na razini Europske komisije i država članica), kako bi se osiguralo da su svi glavni elementi strateške vizije za korištenje fondova CSF za podršku prijelazu s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici uključeni u ugovore.

Analiza problema		
Ključne informacije o sustavu skrbi/podrške	<i>Ovo će pomoći da se ustanovi gdje su potrebna ulaganja i gdje je potrebno započeti reforme</i>	
Procjena rizika siromaštva i socijalne isključenosti osoba s potrebama skrbi i podrške koje žive u zajednici		
Ključne informacije o djeci i odraslima u institucionalnoj skrbi/drugim oblicima skrbi		
Očekivani rezultati		
Prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici je uključen kao jedan od glavnih očekivanih rezultata za cilj "promocije socijalne inkluzije i borbe protiv siromaštva"	<i>Ovo će pomoći osigurati da su financirani projekti dio šire reforme, da su ESF i ERDF korišteni na kombiniran način, da se posveti pažnja otvaranju redovnih usluga i da su korisnici usluga konzultirani tijekom procesa.</i>	
Eksplisitna zabrana korištenja strukturnih fondova za izgradnju novih institucija i preuređenja ili promjene veličine starih, je uključena		
Spominju se trenutne ili planirane strategije za deinstitucionalizaciju		
Integrirani pristup s akcijama kojima se nastoji otkloniti socijalna isključenost u području obrazovanja, zdravstvene skrbi, zapošljavanja, prijevoza i stanovanja		
Integrirani pristup s ključnim akcijama u području institucionalnih kapaciteta		
Mehanizmi za osiguranje uključivanja korisnika, predstavnika njihovih organizacija ili pružatelja usluga		
Integrirani pristup		
Specifične potrebe djece i odraslih u institucionalnoj skrbi, kao ciljana skupina izložena diskriminaciji i socijalnoj isključenosti, su identificirane	<i>Ovo će osigurati da se, uz infrastrukturu, sredstva koriste za obuku osoblja, upravljanje procesom, inicijative zapošljavanja i tako dalje.</i>	
Deinstitucionalizacija je identificirana kao područje intervencije gdje bi se ESF, ERDF i EARDF trebali koristiti zajedno na komplementaran način		
Koordinacija programiranja kada se radi o programima koji se financiraju iz jednog fonda		
Uključivanje deinstitucionalizacije u programe financirane iz više fondova		
Izvršenje ex ante uvjeta		
Postojanje i provedba nacionalne strategije za smanjenje siromaštva	<i>Ovo će pomoći osigurati da deinstitucionalizacija bude dio šire strategije borbe protiv siromaštva i da je proces pravilno isplaniran, s jasnim vremenskim okvirom i proračunom.</i>	
Uključivanje deinstitucionalizacije, s ključnim načelima i vremenskim okvirom, u nacionalnu strategiju za smanjenje siromaštva		
Ako nacionalna strategija za smanjenje siromaštva još nije donesena, vremenski okvir za pripremu i provedbu nacionalne strategije; umjesto toga, spomenute su druge strategije i akcijski planovi za deinstitucionalizaciju		
Spominje se provedba UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom		

2. Operativni programi

Cjelokupna strategija predstavljena u partnerskim ugovorima bit će razrađena u operativnim programima (OP). OP mogu biti regionalni ili nacionalni, financirani iz jednog fonda ili iz više različitih fondova. Oni bi trebali navesti prioritetne osi koje odgovaraju tematskim ciljevima i elaborirati "konzistentnu logiku intervencije koja će se baviti identificiranim potrebama razvoja".²⁷ **Prijedlog uredbi za 2014.-2020. također je uveo mogućnost financiranja iz više različitih fondova, što će omogućiti da se u jedinstvenom strateškom dokumentu kombinira potpora i ESF-a i ERDF-a.**

Prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici identificiran je kao ključna akcija pod tematskim ciljem "promocija socijalne inkluzije i borba protiv siromaštva" i za ESF i za ERDF. Sljedeći paragrafi dat će savjete kako razviti ovu ključnu akciju u operativnim programima ESF-a i ERDF-a, a koji sadrže prioritetnu os koja odgovara cilju borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti.

2.1 Operativni programi ESF-a i ERDF-a

Identifikacija potreba - Uredba o zajedničkim odredbama, članak 87. 2 (a) (i)

Ovaj prvi dio **OP ESF-a** trebao bi se osvrnuti na situaciju onih skupina u društvu koje su doživjele (ili im prijete rizik) siromaštvo i socijalnu isključenost, posebno onih u institucionalnoj skrbi ili onih kojima prijete odlazak u instituciju. Dok analiza problema u partnerskim ugovorima treba ponuditi informacije o nacionalnom kontekstu, ovaj dio operativnih programa trebao bi se fokusirati na situaciju u određenoj regiji (ili određenom sektoru, ukoliko se radi o nacionalnim tematskim operativnim programima).

Informacije bi se trebale pružiti o, između ostaloga:

- vrstama pruženih usluga i broju korisnika (uključujući institucionalnu skrb, druge oblike alternativne skrbi za djecu i na usluge podrške u zajednici)
- osobama kojima je potrebna skrb ili podrška, a koje žive u zajednici
- ljudskim resursima, odnosno broju i profilu osoblja koje radi u uslugama podrške u zajednici i institucijama za dugotrajan boravak
- korisnicima u institucijama (djeca, osobe s invaliditetom uključujući osobe s psiho-socijalnim poteškoćama i starije osobe): uključujući dezagregirane podatke kao što su dob, spol, primaran invaliditet, dužina boravka u instituciji, itd.
- pravnom i regulatornom okviru (kako bi se osiguralo da usluge udovoljavaju određenim standardima kvalitete)
- sredstvima koja se dodjeljuju za institucionalnu skrb i usluge podrške u zajednici
- pristupu redovnim uslugama

Ovaj prvi dio **OP ERDF-a** trebao bi uključivati procjenu postojeće socijalne, obrazovne i zdravstvene infrastrukture relevantne za proces prijelaza s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici. Ključne informacije trebaju se pružiti o:

²⁷ Uredba o zajedničkim odredbama strukturnih fondova EU (61).

- broju, veličini i lokaciji institucija za dugotrajan boravak (uključujući institucije socijalne skrbi, dječje domove, sirotišta i psihijatrijske bolnice)
- broju, veličini i lokaciji jedinica za stanovanje uz podršku²⁸
- podacima o oblicima alternativne skrbi za djecu²⁹
- infrastrukturi u kojoj se pružaju usluge podrške za život u zajednici, s podatkom gdje se nalaze
- materijalnim sredstvima (odnosno vrijednost zgrade ili zemljišta na kojem je institucija)

Opravdanje izbora prioriteta za ulaganje

Mjere deinstitutionalizacije trebale bi biti dio slijedećeg **prioriteta za ulaganje ESF-a: "poboljšanje pristupa dostupnim, održivim i visokokvalitetnim uslugama"**. Odluka da se razvoj alternativa institucionalnoj skrbi u zajednici uključi kao ključna akcija pod ovaj prioritet trebala bi se ovdje objasniti, na osnovu podataka o stvarnim potrebama i neophodnom ulaganju da se te potrebe zadovolje.

Mjere deinstitutionalizacije trebale bi biti dio **prioriteta za ulaganje ERDF-a: "ulaganje u zdravstvenu i socijalnu infrastrukturu"**. Nadalje, potrebnu ih je povezati s prioritetom **"ulaganje u obrazovnu infrastrukturu"**, budući da ulaganja u dostupno i inkluzivno obrazovanje djece i mladih ljudi moraju biti integralni dio strategije za deinstitutionalizaciju koju podupire operativni program.

Prioritetna os "Promocija socijalne uključenosti i borba protiv siromaštva"

Ovaj dio OP-a trebao bi opisati "prioritete za ulaganja i odgovarajuće konkretne ciljeve", uključujući "indikatore konkretnih i krajnjih rezultata, s, kada je potrebno, početnom vrijednosti i kvantificiranom ciljanom vrijednosti". Trebao bi se navesti i opis planiranih akcija za postizanje određenog cilja, uključujući "identifikaciju glavnih ciljanih skupina, konkretnih ciljanih teritorija i vrste korisnika, kada je to potrebno". Ključno je da ove akcije podupiru provedbu sveobuhvatne nacionalne ili regionalne **strategije deinstitutionalizacije i da su akcije koje podupire ESF i ERDF integrirane i koordinirane**.

Ukoliko žele osigurati da do početka programskog razdoblja 2014.-2020. imaju spremnu sveobuhvatnu strategiju deinstitutionalizacije, **upravljačka tijela bi trebala istražiti mogućnosti korištenja komponente tehničke pomoći relevantnog operativnog programa ESF-a (ili ERDF-a) 2007.-2013.** za financiranje njenog razvoja. U slučaju da to nije moguće, razvoj strategije može se financirati komponentom tehničke pomoći za novi OP (2014.-2020.) kao prioritetna operacija.

²⁸ Pojam stambena jedinica odnosi se na mjesto - sobu, stan, kuću ili zgradu - gdje ljudi žive sami ili zajedno s drugima. Stanovanje uz podršku odnosi se na aranžman gdje ljudi žive s pojedincima koje sami izaberu, u domaćinstvu koje posjeduju ili iznajmljuju, te primaju stručnu podršku od agencija koje istovremeno ne osiguravaju smještaj.

²⁹ Primjeri: srodnička skrb, skrbničke obitelji, smještaj u zajednicama sličnim obiteljskim, samostalne življenje uz podršku, itd.

2.2 Indikativna lista akcija za operative programe ESF-a

Relevantno za sve grupe korisnika:

- Procjena potreba, uključujući i procjenu individualnih potreba i želja svakog djeteta i odrasle osobe uključene u planove prijelaza
- Izrada (lokalnih) akcijskih planova za prijelaz na usluge podrške u zajednici, uključujući individualnu skrb/podršku za svako dijete ili odraslu osobu uključenu u planove
- Aktivnosti za promicanje među-sektoralne koordinacije i upravljanje procesom prijelaza na usluge podrške u zajednici
- Razvoj integrirane mreže usluga podrške u zajednici (uključujući usluge prevencije i obiteljske podrške), kao što su: osobna asistencija, pomoć u kući, obiteljsko savjetovanje, dnevni centri, financijska pomoć, pomoć kod traženja posla, usluge u ranom djetinjstvu i dnevni boravci, terapijske usluge, usluge kod kuće, zamjenska obiteljska skrb (skrbništvo), specijalizirana smještajna skrb (kao što je kratkoročni smještaj)
- Poboljšanje kvalitete i povećanje kapaciteta postojećih usluga podrške u zajednici
- Poboljšanje pristupa redovnim uslugama (obrazovanje, zdravstvena skrb, prijevoz, itd.)
- Obuka osoblja i razvoj kurikuluma za radna mjesta u uslugama podrške u zajednici i redovnim uslugama
- Poboljšanje statusa i profesionalizacija socijalnog rada
- Razvoj komunikacijske strategije s ciljem povećanja javne osvještenosti o pravu na život u zajednici
- Aktivnosti za povećanje osvještenosti osoba kojima je potrebna podrška, te kojima prijete ili jesu socijalno isključene, kako bi ih se upoznalo s njihovim pravima (s tim da se takve informacije pružaju u prilagođenom formatu)
- Aktivnosti koje promiču uključivanje korisnika

2.3 Indikativna lista akcija za operative programe ERDF-a

Relevantno za sve grupe korisnika:

- Razvoj i adaptacija socijalne, zdravstvene i obrazovne infrastrukture za pružanje usluga podrške u zajednici
- Poboljšanje kvalitete i kapaciteta postojeće infrastrukture za pružanje usluga u zajednici
- Planovi za prenamjenu korištenja infrastrukture u kojima su bile institucije (zgrade i materijalna sredstva), pod uvjetom da se koristi za drugačije svrhe koje ne uključuju pružanje smještaja za bilo koju grupu korisnika; planovi za prenamjenu zgrada moraju biti održivi i logički, te je važno da troškovi ulaganja u zgradu ne budu veći od koristi
- Izgradnja prilagođenih stambenih objekata u zajednici za osobe s invaliditetom
- Razvoj stanovanja uz podršku integriranog u zajednicu
- Ulaganja u socijalno stanovanje koje će biti na raspolaganju onima koji napuštaju institucionalnu skrb ili onima kojima prijete odlazak u instituciju
- Adaptacije kuća

Posebno za djecu:

- Razvoj infrastrukture za čuvanje djece dok su roditelji na poslu u zajednici

- Razvoj infrastrukture za smještaj djece u zajednice slične obiteljskim (male stambene zajednice) u zajednici, u skladu s UN-ovim Smjernicama za alternativnu skrb o djeci³⁰

2.4 Indikatori konkretnih i krajnjih rezultata

Mogući indikatori konkretnih i krajnjih rezultata za cilj "podrška prijelazu s institucionalne skrbi na visokokvalitetne usluge podrške u zajednici" su niže navedeni. Oni mogu pomoći upravljačkim tijelima i Europskoj komisiji da nadziru i evaluiraju rezultate projekata koji su financirani iz strukturnih fondova. Oni također mogu omogućiti usporedbu sa situacijom prije ulaganja, s krajnjim ciljem da se se uspostavi jesu li strukturni fondovi pridonijeli poboljšanju kvalitete života i socijalne uključenosti korisnika projekta; te da li su omogućili provedbu strategija protiv siromaštva i deinstitutionalizacije, UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom itd.

Indikatori konkretnih rezultata ESF-a

Relevantno za sve grupe korisnika:

- Broj provedenih individualnih procjena
- Broj usvojenih i provedenih planova za individualnu skrb/podršku
- Broj usvojenih i provedenih programa za prijelaz pojedinca iz institucije u zajednicu
- Broj pojedinaca koji su napustili institucionalnu skrb
- Broj pojedinaca koji koriste usluge podrške u zajednici
- Broj novih usluga podrške u zajednici
- Broj novih dostupnih redovnih usluga (odnosno broj inkluzivnih učionica, broj prilagođenih autobusa, itd.)
- Broj potpomognutih postojećih usluga podrške u zajednici
- Broj zatvorenih institucija za dugotrajan boravak
- Broj osoblja koje je osposobljeno ili ponovno educirano i zaposleno u uslugama podrške u zajednici ili u redovnim uslugama
- Broj aktivnosti koje omogućavaju uključenje korisnika usluga u planiranje, izvedbu ili evaluaciju usluga
- Broj aktivnosti za podizanje osvještenosti s ciljem rješavanja stigme i predrasuda
- Broj osoba s invaliditetom koje su zaposlene na pola radnog vremena ili na cijelo radno vrijeme na otvorenom tržištu rada
- Broj osoba s invaliditetom koje su postigle neke kvalifikacije

Posebno za djecu:

- Broj djece koja su ponovno reintegrirana u obitelji, smještene u skrbničke obitelji ili u okruženje slično obiteljskom
- Broj djece smještene u male stambene zajednice
- Broj djece s posebnim obrazovnim potrebama koja su završila školovanje, a koja primaju podršku pri pronalasku posla
- Broj mladih koji su napustili sustav skrbi, a koji koji primaju daljnju podršku

³⁰ Prema Smjernicama UN-a (stavak 123.), ustanove koje pružaju institucionalnu skrb trebaju služiti "pružanju privremene skrbi i aktivno pridonositi reintegraciji djeteta u obitelj ili, ako to nije moguće, djetetu osigurati stabilnu skrb u okruženju alternativne obitelji." Smjernice su dostupne na hrvatskom na: <http://www.sos-childrevillages.org/About-us/Publications/Documents/UN%20Guidelines/UN-Guidelines-Croatian.pdf>

- Broj mjera podrške obiteljima

Indikatori krajnjih rezultata ESF-a

Relevantno za sve grupe korisnika:

- Povećani raspon usluga u zajednici
- Povećani postotak osoba koje napuštaju institucionalnu skrb
- Smanjeni postotak novih prihvata u institucije
- Povećan postotak osoba s potrebama za podrškom koje koriste redovne usluge
- Povećana razina regulacije kvalitete usluga
- Povećani postotak osoblja educiranog za rad u uslugama podrške u zajednici i u redovnim uslugama
- Povećani postotak korisnika usluga koji su aktivno uključeni u planiranje, izvedbu i evaluaciju usluga
- Povećani postotak osoba koje su informirane o svojim pravima, uključujući i pravo na život u zajednici

Posebno za djecu:

- Smanjeni postotak djece koja koriste alternativnu skrb
- Vezano uz djecu u alternativnoj skrbi, promjena omjera onih u smještajnoj skrbi naspram onih u obiteljskoj skrbi
- Poboljšanje zdravlja i razvoja
- Smanjeno problematično ponašanje
- Povećanje broja djece s invaliditetom koja se obrazuju u redovnim školama
- Poboljšani školski rezultati sve djece koja su napustila institucije

Indikatori konkretnih rezultata ERDF-a

Relevantno za sve grupe korisnika:

- Broj jedinica za samostalni život u zajednici
- Broj jedinica za stanovanje uz podršku u zajednici
- Broj novih ili adaptiranih zgrada koje u kojima se pružaju usluge podrške u zajednici
- Smanjenje broja kreveta u institucijama
- Broj zatvorenih institucija za dugotrajan boravak
- Broj prilagodbi u redovnim uslugama
- Broj adaptiranih stanova ili kuća

Posebno za djecu:

- Broj smještaja u okruženje obiteljskog tipa (npr. male stambene zajednice)

Indikatori krajnjih rezultata ERDF-a

Relevantno za sve grupe korisnika:

- Povećani postotak pojedinaca kojima je potrebna podrška kako bi živjeli u zajednici koji žive u običnom stanu/kući u zajednici (sami u stanu/kući ili u stanovanju uz podršku)

- Povećani postotak pojedinaca kojima je potrebna podrška i njihovih obitelji u socijalnom stanovanju i drugim vrstama smještaja u zajednici
- Povećani postotak pojedinaca s kojima je potrebna podrška koji koriste redovne usluge
- Smanjeni postotak kreveta u institucijama
- Smanjeni postotak prihvata u institucije

Posebno za djecu:

- Povećani postotak djece koja koriste visokokvalitetne usluge u ranom djetinjstvu
- Povećani postotak djece s invaliditetom ili s rizikom invaliditeta koja koriste univerzalne usluge za zaštitu zdravlja majke i djeteta
- Povećani postotak djece s poteškoćama u razvoju i invaliditetom koja imaju pristup ranom obrazovanju i vrtićima
- Smanjeni postotak djece koja su smještena u alternativnu skrb
- Smanjena razina bolesti i smrtnosti djece s invaliditetom u sustavu skrbi
- Povećani broj djece s invaliditetom koja se obrazuju u redovnim školama
- Poboļšani rezultati djece s invaliditetom u školama

2.5 Zajednički indikatori kvalitete

Kako bi se izmjerio utjecaj svih akcija koje su podržali ESF i ERDF na **kvalitetu usluga i kvalitetu života korisnika**, važno je koristiti određeni okvir za kvalitetu. U slučaju da u državi već ne koristi neki okvir, moguće ga je razviti na temelju **Dobrovoljnog europskog okvira za kvalitetu socijalnih usluga** (vidi gore, 1. poglavlje)

9. poglavlje Smjernica raspravlja o tome kako definirati, nadzirati i evaluirati kvalitetu usluga.

2.6 Uključenje partnera

OP bi trebao sadržavati listu "akcija koje su poduzete da bi se partneri uključili u pripremu operativnog programa i ulogu partnera u provedbi, nadzoru i evaluaciji operativnog programa".³¹ Među partnerima koji bi trebali biti uključeni su korisnici usluga, organizacije koje ih zastupaju, obitelji i pružatelji usluga. *Za naučene lekcije iz trenutnog programskog razdoblja, vidi niže, 4. poglavlje.*

2.7 Liste provjera operativnih programa

Sljedeće liste provjera osmišljene su da pomognu pregovaračkim tijelima operativnih programa (Europska komisija i države članice) da osiguraju da su svi glavni elementi za strateški i koordiniran proces podrške ESF-a i ERDF-a za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici uključeni u OP.

³¹ Uredba o zajedničkim odredbama, članak 87.2(e)(iii).

Indikativna lista provjere za operativne programe ESF-a

Identifikacija potreba		
Ključne informacije o osobama u institucionalnoj skrbi/drugim oblicima skrbi	<i>Ovo pokazuje gdje je najveća potreba za ulaganja.</i>	
Ključne informacije o sustavu skrbi i podrške		
Opravdanje izbora prioriteta ulaganja		
"Poboljšanje pristupa dostupnim, održivim i visokokvalitetnim uslugama" je prioritet za ulaganje	<i>Ovo će osigurati da se deinstitutionalizacije ne izostavi iz OP-a.</i>	
Deinstitutionalizacija je uključena kao ključna akcija unutar ovog prioriteta za ulaganje		
Prioritetna os "Promocija socijalne uključenosti i borba protiv siromaštva"		
Prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici je uključen kao jedan od ciljeva	<i>Ovo će osigurati da je deinstitutionalizacija uključena u OP. Pokazat će koje su akcije planirane i osigurati da su planirane akcije u skladu sa strategijom deinstitutionalizacije (ako postoji); da se konkretni i krajnji rezultati mogu nadzirati i evaluirati; i da postoji dobra koordinacija između ESF-a i ERDF-a.</i>	
Ključne akcije ESF-a za provedbu strategije deinstitutionalizacije su opisane		
Strategija deinstitutionalizacije postoji i spomenuta je kao referentni okvir za planirane aktivnosti ESF-a; ILI strategija deinstitutionalizacije nije još donešena, ali njezin razvoj se planira kao prioritetna operacija koja će biti financirana iz tehničke pomoći OP-a		
Mehanizmi za koordiniranje akcija ESF-a s ERDF-om i EARDF-om su opisani		
Indikatori konkretnih i krajnjih rezultata su uključeni		
Uključenje partnera		
Lista poduzetih akcija za uključenje partnera u sve faze programiranja i provedbu OP-a je uključena	<i>Ovo će osigurati da su svi partneri smisleno uključeni u pripremu OP-a.</i>	

Indikativna lista provjere za operativne programe ERDF-a

Identifikacija potreba		
Ključne informacije o svim institucijama za dugotrajan boravak	<i>Ovo će pokazati gdje postoji najveća potreba za ulaganjem.</i>	
Ključne informacije o infrastrukturi u koju su smještene usluge skrbi i podrške u zajednici		
Opravdanje izbora prioriteta ulaganja		
"Ulaganja u zdravstvenu i socijalnu infrastrukturu" je prioritet za ulaganje	<i>Ovo će osigurati da se deinstitutionalizacije</i>	
Deinstitutionalizacija je uključena kao ključna akcija unutar		

ovog prioriteta za ulaganje	<i>ne izostavi iz OP-a.</i>	
Prioritetna os "Promocija socijalne uključenosti i borba protiv siromaštva"		
Prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici je uključen kao jedan od ciljeva	<i>Ovo će osigurati da je</i>	
Strategija deinstitutionalizacije postoji i spomenuta je kao referentni okvir za planirane aktivnosti ERDF-a	<i>deinstitutionalizacija uključena u OP.</i>	
Ključne akcije ERDF-a za provedbu strategije deinstitutionalizacije su opisane	<i>Pokazat će koje su akcije planirane i</i>	
Mehanizmi za koordiniranje akcija ESF-a s ERDF-om i EARDF-om su opisani	<i>osigurati da su planirane akcije u skladu sa</i>	
Indikatori konkretnih i krajnjih rezultata su uključeni	<i>strategijom deinstitutionalizacije (ako postoji); da se konkretni i krajnji rezultati mogu nadzirati i evaluirati; i da postoji dobra koordinacija između ESF-a i ERDF-a.</i>	
Uključenje partnera		
Lista poduzetih akcija za uključenje partnera u sve faze programiranja i provedbu OP-a je uključena	<i>Ovo će osigurati da su svi partneri smisljeno uključeni u pripremu OP-a.</i>	

3. poglavlje: Provedba

Kada operativni programi (OP) budu usvojeni, nacionalne ili regionalne vlasti u državama članicama odgovorne za upravljanje OP-ima (odnosno upravljačka tijela) morat će donijeti proceduru za financiranje kako bi se omogućila provedba strategije i akcijskih planova za deinstitucionalizaciju. To će sastojati od sastavljanja kriterija za odabir projekata, okupljanja odbora za odabir projekata i odlučivanje o tome koji će projekti biti financirani. Ovo se često radi putem natječajne procedure koja je otvorena svima. Prije nego što se natječaj objavi, obično postoji razdoblje za javnu konzultaciju, za vrijeme koje se mogu promijeniti kriteriji za odabir projekata.

Ovo poglavlje navodi kako upravljačka tijela i nadzorni odbori u državama članicama mogu osigurati da odabrani projekti koje će financirati ESF i ERDF (i drugi instrumenti za financiranje, kada je to relevantno) budu u skladu s prioritetima za ulaganja navedenim u OP-u; sve kako bi se osigurao prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici i sa sveukupnim ciljem borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti.

Sveukupna koordinacija i nadzor

Provedba sveobuhvatnih strategija zahtjeva uključivanje različitih administrativnih odjela kao što su odjel za socijalne poslove, zdravlje, obrazovanje, regionalno razvoj i zapošljavanje. Ključno je da taj proces nadzire međuministarska upravljačka skupina koja će biti zadužena za koordiniranje i nadzor njegove sveukupne provedbe. Idealno, ova **međuministarska upravljačka skupina** imala bi svoje sjedište u uredu premijera (ili ekvivalenta), kako bi se osiguralo sudjelovanje svih relevantnih odjela i agencija.

1. Kriteriji odabira

Kao prvi korak, kriteriji odabira za projekte koji će biti financirani, a koje su razvila upravljačka tijela, moraju jasno naznačiti da **oni projekti koji imaju za cilj izgradnju novih institucija za dugotrajan boravak ili preuređenje (ili modernizaciju) postojećih institucija - za bilo koju grupu korisnika - neće biti odobreni**. Ipak, to možda neće biti dovoljno da se osigura da financirane usluge neće segregirati ili isključiti osobe iz društva, ili da će stvarno poduprijeti proces prijelaza s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici. Kriterije za odabir navedene u tekstu natječaja mora pažljivo pregledati nadzorni odbor. Uključenje korisnika usluga i organizacija koje ih predstavljaju od ključne su važnosti u ovoj fazi.

Treba obratiti pažnju da su natječaji za projekte ponekad vrlo veliki i složeni te da obeshrabuju male nevladine organizacije (NVO-i) ili udruge korisnika da se prijave. Često se događa da baš te organizacije pružaju visokokvalitetne usluge podrške u zajednici i bile bi idealne za razvijanje novih usluga, ukoliko dobiju pravu potporu. Upravljačka tijela bi trebala uzeti u razmatranje da li je moguće natječaj razdijeliti u nekoliko manjih dijelova; uz to, mogla bi se dodijeliti sredstva za izgradnju kapaciteta manjih NVO-a ili udruga korisnika kako bi se mogli natjecati za projekte.

Sljedeći **popis pitanja i indikatora** ima za cilj pružiti smjernice kada je potrebno ustanoviti da li predloženi kriteriji odgovaraju zahtjevima uredbi strukturnih fondova i relevantnog prava i politike EU (posebno UN-ovih konvencija, kojima su EU i/ili države članice potpisnici). Ova pitanja su namjerno dovoljno općenita da se mogu primijeniti na projekte financirane od strane ESF-a i ERDF-a, kao i drugih instrumenata za financiranje. Nekoliko **analiza slučajeva s naučenim lekcijama** su posebno navedeni kako bi pomogli pri procesu odabira.

2. Liste provjera za odabir projekata: pitanja i indikatori za upravljačka tijela i nadzorne odbore

Informacije o procesu	
Da li je predložena akcija dio šire nacionalne i regionalne strategije za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici (kao što je strategija deinstitucionalizacije, strategija za uključivanje djece, strategija za borbu protiv siromaštva, itd.)?	
U nedostatku takvog dokumenta, da li će predložena akcija doprinijeti oblikovanju strategije za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici?	
Postoje li podaci da je predložena akcija temeljena na pravim potrebama stanovništva u određenoj regiji? Takvi podaci mogu uključivati broj pojedinaca u institucionalnoj skrbi, broja pojedinaca bez potrebne podrške u zajednici itd. Trebalo bi također postojati objašnjenje zašto je određena regija/institucija odabrana za to specifično ulaganje, a svaka akcija bi se trebala temeljiti na sveobuhvatnoj procjeni potreba.	
Informacije o ciljanim skupinama	
Postoji li dovoljno informacija kako će predložena akcija poboljšati kvalitetu života krajnjih korisnika akcije?	
Postoji li dovoljno informacija kako će predložena akcija podržati uključivanje krajnjih korisnika u društvo?	
Da li predložena akcija osigurava da nijedna skupina pojedinaca neće biti isključena iz potpore zbog vrste njihova oštećenja (npr. zato jer imaju psihosocijalne poteškoće ili zbog kompleksnosti njihovih potreba) ili zbog bilo kojeg drugog razloga?	
U slučaju djece, da li akcija jasno navodi da će biti od koristi za djecu s i bez invaliditeta?	
Informacije o pravnom i regulatornom okviru	
Postoji li objašnjenje kako će predložena akcija doprinijeti provedbi UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom ili UN-ove Konvencije o pravima djeteta? ³²	
Postoje li mehanizmi kojima će se osigurati da predložena akcija ne krši niti jedno pravo krajnjih korisnika?	

³² Popis država koje su ratificirale CRPD dostupna je ovdje: <http://www.un.org/disabilities/countries.asp?navid=12&pid=166>. Sve države članice EU-a ratificirale su UNCRC.

Postoji li dovoljno informacija o standardima kvalitete koje bi predložena akcija trebala zadovoljiti (npr. koji okvir kvalitete će se koristiti da se ustanovi da su podržane usluge visokokvalitetne i te da se omogući kvalitetan nadzor)?	
U slučaju da pravni i regulatoran okvir u državi ne podupiru proces prijelaza s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici, postoji li dovoljno informacija o tome kako će predložena akcija doprinijeti razvoju ili izmjenama i dopunama okvira?	-

Informacije o uslugama

Stambene jedinice³³

Ako je cilj akcije razvoj stambenih jedinica, postoje li osiguranja da će one osigurati samostalan život ili, u slučaju djece, okruženje obiteljskog tipa?	
Da li je jasno da predložena akcija nema za cilj razvoj grupiranih stambenih jedinica za bilo koju skupinu ljudi, nego da su te jedinice disperzirane i smještene u običnim naseljima?	
Da li je jasno da predložena akcija nema za cilj razvoj stambenih jedinica na teritoriju bilo koje od postojećih institucija za dugotrajan boravak?	
Postoje li osiguranja da se zgrade institucija koje će biti zatvorene neće prenamjeniti u drugi tip smještaja?	
Da li je jasno da predložena akcija nema za cilj da poveže stanovanje s pruženom podrškom, odnosno da pojedinci neće biti obvezni izabrati određeni oblik stanovanja zato jer će tamo dobiti potrebnu podršku?	
Ukoliko predložena akcija dozvoljava izgradnju malih stambenih zajednica za djecu, da li je jasno da to mora biti u najboljem interesu djeteta i korišteno kao privremeni ili krajnji izbor (npr. nakon što su uloženi svi naponi da se djeca integriraju u biološke ili skrbničke obitelji)? Postoje li osiguranja da će takve stambene zajednice pružiti skrb obiteljskog tipa i da će biti smještene u običnim naseljima? Postoje li druge predviđene akcije koje će osigurati da djeca koja će živjeti u stambenim zajednicama dobiju mogućnost da koriste redovne usluge u zajednici (kao što su lokalne škole)? Postoje li mehanizmi koji će osigurati da će djeca biti podijeljena u stambene zajednice na adekvatan način, imajući na umu njihovu sigurnost, zaštitu i razvojne potrebe?	
<i>Pristup drugim uslugama podrške</i>	
Postoje li dovoljna jamstva da se usluge neće pružati u segregirajućem okruženju?	
Postoje li mehanizmi koje će osigurati da se ne razvijaju "paralelne" usluge, već da predložene akcije olakšaju pristup korisnika redovnim uslugama (kao što je zapošljavanje, obrazovanje, zdravstvo, itd.)? Ovo ne znači da nije potrebno razvijati specijalizirane usluge podrške.	
Postoje li dovoljna jamstva da usluge podrške neće isključiti nijednu skupinu zbog vrste oštećenja? Npr. ako akcija predlaže financiranje usluge osobnog asistenta, pristup toj usluzi se ne smije uskratiti osobama s intelektualnim poteškoćama ili osobama s psiho-socijalnim poteškoćama.	
Postoji li dovoljan naglasak na prevenciji institucionalizacije, odnosno postoje li	

³³ Pojam stambena jedinica odnosi se na mjesto - sobu, stan, kuću ili zgradu - gdje ljudi žive sami ili zajedno s drugima.

planovi za razvoj usluga prevencije?	
--------------------------------------	--

Informacije o sredstvima (financijskim i ljudskim)

Da li predložena akcija predviđa ulaganja u upravljanje i koordinaciju? Npr. ako akcija ima za cilj zatvaranje institucija za dugotrajan boravak i razvoj alternativnih usluga podrške u zajednici, da li je jasno da dio ulaganja mora ići za upravljanje procesom zatvaranja institucije?	
---	--

Je li li financijska podrška predviđena za obuku ili dodatnu obuku osoblja zaposlenog u novim uslugama podrške?	
---	--

Da li je jasno kako će se predložena akcija financirati jednom kada će ulaganja biti potrošena, odnosno da li je pokazano na koji će način akcija biti održiva i nakon što istekne EU financiranje? Postoje li planovi ili mehanizmi koji će osigurati da su sredstva koja se trenutno dodjeljuju institucijama namjenski rezervirana te da će biti prebačena na novo razvijene usluge podrške u zajednici?	
---	--

Informacije o uključivanju korisnika

Da li je jasno kako će predložena akcija smisleno uključiti korisnike usluga, organizacije koje ih predstavljaju i obitelji, kada je to potrebno, u razvoj financirane usluge podrške, u skladu s načelom partnerstva?	
--	--

Nadzor i evaluacija

Postoji li plan za redovan nadzor i evaluaciju u predloženoj akciji? Jesu li navedeni svi kriteriji na koji bi se način nadzor i evaluacija trebali provesti?	
---	--

Da li je jasno kako će korisnici usluga, organizacije koji ih predstavljaju i obitelji, kada je to potrebno, biti smisleno uključeni u nadzor i evaluaciju financiranih usluga?	
---	--

Analiza slučaja: Mađarska - Izgradnja "domova" za do 50 korisnika

Dana 27. siječnja 2012. godine, Mađarska Nacionalna agencija za razvoj/Mađarske vlasti objavile su natječaj pod naslovom "Deinstitucionalizacija - domovi za socijalnu skrb - komponenta A".³⁴ Vrijednost ovog natječaja bila je 7 milijardi forinta, što je otprilike 24 milijuna eura. Natječaj, koji se financirao iz ERDF-a i mađarskog državnog proračuna, predviđao je financiranje do 10 projekata za podršku vladina plana deinstitucionalizacije. Razdoblje za prijavu bilo je od 1. srpnja do 1. listopada 2012. godine.

Natječaj dozvoljava menadžerima institucija za socijalnu skrb da se prijave za financiranje za provedbu jednog od tri cilja:

1. izgradnju ili preuređenje stanova u zajednici.
2. izgradnju ili preuređenje "stambenih zajednica" koji prema mađarskom zakonodavstvu mogu imati minimalno 8, a maksimalno 14 kreveta.
3. izgradnju tzv. stambenih centara ("lakócentrum"), što su grupe zgrada sa stanovima gdje bi do 50 osoba s invaliditetom živjelo grupirano u na jednom mjestu.

³⁴ Tekst natječaja dostupan je na mađarskom jeziku na: http://www.nfu.hu/download/38466/Palyazati_utmutato_Bentlakasos_intezmenyek_kivaltasa_A.pdf.

Problemi s natječajem koje su naveli mađarski NVO-i i stručne skupine

Prema koaliciji mađarskih NVO-a i stručnih skupina, opcija izgradnje "stambenih centara" trebala bi se napustiti, budući da, prema njihovom tumačenju, to je samo drugi naziv za institucije, čije zatvaranje predviđa i UN-ova Konvencija o pravima osoba s invaliditetom i zakoni Europske unije.

Prema koaliciji, dok se prva opcija u potpunosti slaže s primijenjivim zakonima, 2. opcija nije u skladu sa zahtjevima članka 19. UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, i, s obzirom na ratifikaciju CRPD-a od strane EU, krši zahtjeve članka 16. Općih uredbi o Kohezijskim fondovima EU. Što se tiče 3. opcije, natječaj navodi da se ova opcija primijenjiva samo u iznimnim slučajevima kada "je opravdana potrebama skrbi korisnika"; međutim, dokument ne definira "iznimne slučajeve" ili "potrebe skrbi". Smještaj za do 50 osoba ne može biti ništa osim segregirajuće institucije, te bi se stoga trebao smatrati kršenjem članka 19. CRPD-a.

Sukladno tome, plan koji je predviđen u tekstu natječaja, u sadašnjem formatu, ne temelji se na potrebama osoba s invaliditetom. Temelji se na pretpostavci da ljudi "trebaju" institucije s određenim brojem ljudi, prije nego smještaj koji će dijeliti s osobama koje oni izaberu, a što je stvarna slika. Budući da kućanstva obično nemaju 50 članova, čini se da se planovi u potpunosti prilagođavaju uslugama, a ne potrebama korisnika.

Članak 4(3) CRPD-a također zahtjeva da države surađuju s osobama s invaliditetom kao s aktivnim dionicima u procesu deinstitutionalizacije, kako bi plan bio temeljen na njihovim brigama, potrebama i željama. Život u zajednici ne može se promatrati u izolaciji od obuke, obrazovanja, zapošljavanja, slobodnih aktivnosti, zdravlja, društvenih aktivnosti, dostupnosti ili drugih područja života navedenih u CRPD-u, a koje trebaju biti sveobuhvatno procjenjene i planirane – što nije slučaj sa sadašnjim planom.

Analiza slučaja: Srbija - Planirano preuređenje institucija za dugotrajan boravak

U okviru natječaja pod naslovom "IPA Centralizirani programi Projekt broj 11: Podrška za deinstitutionalizaciju (DI) i socijalnu inkluziju osoba s intelektualnim i psiho-socijalnim poteškoćama CRIS Broj 2011/022-585", Vlada Srbije planirala je uložiti 5.17 milijun eura sredstava Europske unije (IPA) za financiranje preuređenja šest institucija za dugotrajan boravak osoba s intelektualnim poteškoćama i psiho-socijalnim poteškoćama u Srbiji. Cilj predloženog projekta bila je "doprinijeti deinstitutionalizaciji i socijalnoj inkluziji osoba s intelektualnim i psiho-socijalnim poteškoćama na lokalnoj razini transformirajući institucije u poboljšane usluge te omogućavajući proces deinstitutionalizacije".

Problemi s natječajem koje je navela Europska stručna skupina za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške za život u zajednici (EEG)

Usprkos navedenom cilju projekta, EEG je iskazao zabrinutost da projekt neće omogućiti transformaciju institucija i stvaranje usluga podrške u zajednici. Iako je bio specifičan u vezi s rekonstrukcijom i opremanjem šest institucija (koje je bilo puno opsežnije od otklanjanja rizika za zdravlje i sigurnost korisnika), natječaj nije predvidio nikakva sredstva za razvoj

usluga podrške u zajednici, osim stvaranja planova transformacije i razvoja. S obzirom na te planove, postojao je rok do kojeg se moraju dovršiti, ali bez vremenskog okvira za sam proces prijelaza na usluge podrške u zajednici.

Narodna skupština Republike Srbije donijela je 31. ožujka 2011. godine Zakon o socijalnoj skrbi koji navodi deinstitucionalizaciju i decentralizaciju skrbi kao ključne prioritete. Ovaj Zakon promiče razvoj modernih, lokalnih socijalnih usluga i predviđa financijsku potporu za razvoj usluga podrške u zajednici. Iako eksplicitno ne traži zatvaranje 13 institucija u Srbiji, jasno navodi u svom članku 217. da će državni proračun poduprijeti: 1) razvoj socijalnih usluga u nerazvijenim općinama; 2) razvoj socijalnih usluga u općinama s objektima institucionalne skrbi na svom teritoriju; i 3) razvoj inovativnih socijalnih usluga i usluga od posebne važnosti za Republiku Srbiju. EEG je stoga naglasio da bi EU financiranja trebala biti korištena za potporu provedbe zakonodavstva Srbije o socijalnim uslugama, odnosno da bi ona trebala nadopuniti državna sredstva namijenjena za deinstitucionalizaciju i decentralizaciju socijalne skrbi.

Slijedom zagovaranja srpskih i međunarodnih NVO-a i uz potporu Europske komisije, srpske vlasti su natječaj revidirale na način da podupire razvoj usluga podrške u zajednici, a ne modernizaciju postojećih institucija.

4. poglavlje: Nadzor i evaluacija

1. Nadzor

Proces nadzora bitan je kako bi osigurao da se strukturni fondovi koriste u skladu s Uredbom o zajedničkim odredbama strukturnih fondova EU i posebnim uredbama fonda, i da podupiru pravo na život u zajednici, kao i da pružaju djeci priliku da žive u obiteljskom okruženju. Od država članica zahtjeva se da osnuju nadzorne odbore unutar tri mjeseca od usvajanja operativnih programa (OP). Niže su navedene naučene lekcije iz programskog razdoblja 2007.-2013.

9. poglavlje Smjernica predlaže načine za nadzor i evaluaciju kvalitete usluga, kao i provedbu strategija deinstitucionalizacije.

Uključenje partnera u nadzorne odbore - članak 42.

Prema članku 42. Uredbe o zajedničkim odredbama, nadzorni odbori moraju biti sastavljeni od "predstavnik upravljačkih tijela, posredničkih tijela i od **predstavnik partnera**". U kontekstu prijelaza na usluge podrške u zajednici, organizacije koje predstavljaju osobe s invaliditetom, osobe s psiho-socijalnim poteškoćama, djecu i starije osobe trebale bi biti uključene u rad nadzornih odbora relevantnog OP-a.

Štoviše, budući da je jedan od *ex ante* uvjeta povezan s UN-ovom Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom, i na temelju članka 4(3) CRPD-a koji zahtjeva temeljito savjetovanje i aktivno uključenje osoba s invaliditetom (uključujući djecu) u svim procesima koji ih se tiču, slijedi da bi organizacije za osobe s invaliditetom trebale biti uključene u nadzor onih OP-a koji sadrže akcije vezane uz osobe s invaliditetom.

Uzimajući u obzir probleme koji su prijavljeni u radu nadzornih odbora za vrijeme programskog razdoblja 2007.-2013.³⁵, važno je da sve organizacije koje predstavljaju korisnike usluga imaju priliku značajno sudjelovati u radu odbora, umjesto da budu pasivni promatrači. Aktivno uključenje Europske komisije, koja može sudjelovati u radu odbora u savjetodavnoj ulozi, je također od pomoći kako bi se osiguralo da se države članice drže relevantnih odredbi u Uredbi o zajedničkim odredbama strukturnih fondova EU i uredbama koje su specifične za pojedinačne fondove.

Praćenje napretka prema postavljenim ciljevima - članak 43.

Uloga je nadzornih odbora da "prate provedbu programa i napredak prema postizanju njegovih postavljenih ciljeva". Čineći to, moraju obratiti pažnju na "**indikator, napredak prema kvantificiranim ciljanim vrijednostima i prekretnice**" definiranih tijekom programske faze. Na temelju ove procjene, nadzorni odbori mogu izdati preporuke upravljačkom tijelu i osigurati da te preporuke budu popraćene odgovarajućim akcijama. Bilo

³⁵ To uključuje nedostatak prilika za predstavnike civilnog društva da utječu na odluke nadzornih odbora. Vidi izvješće ECCL, *op. cit.*, str. 36.

kakve promjene OP-a koje predlaže upravljačko tijelo također moraju odobriti nadzorni odbori.

Indikatori, ciljevi i prekretnice koje će omogućiti nadzor napretka prema životu u zajednici i kvalitetu procesa prijelaza s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici, trebali bi biti definirani tijekom programske faze, s uključenjem korisnika usluga i organizacija koje ih predstavljaju (Primjeri indikatora konkretnih i krajnjih rezultata navedeni su u 2. poglavlju).

Izveštavanje o postignutom napretku - članci 44.-46.

Svaka država članica mora predati godišnje izvješće o provedbi programa između 2016.-2022., s finalnim izvješćem do rujna 2023. godine. Ta izvješća moraju sadržavati informacije, *inter alia*, o postignutim "**indikatorima, kvantificiranim ciljanim vrijednostima** (uključujući i promjene u indikatorima rezultata) i **prekretnicama**". Važno je znati da godišnja izvješća moraju također navesti "**aktivnosti poduzete za ispunjenje ex ante uvjeta** i ostala pitanja koja utječu na izvedbu programa". Izvješće za 2019. i finalno izvješće trebali bi također sadržavati informacije o i procjenu učinjenog napretka prema "postizanju strategije Unije za pametan, održiv i inkluzivan rast".

Godišnja izvješća pružaju priliku državama članicama da procjene kako su strukturni fondovi doprinijeli procesu prijelaza s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici i provedbi CRPD-a. Tamo gdje su problemi identificirani, trebali bi rezultirati u promjenama OP-a i drugim akcijama. Godišnja izvješća također daju Europskoj komisiji priliku da intervenira, ako je to potrebno, izdavajući preporuke o provedbi programa (članak 44.7).

Da li je OP doprinio provedbi strategija deinstitutionalizacije i provedbi CRPD-a u državama članicama također bi trebalo raspraviti na godišnjim sastancima za praćenje projekata, koji će biti organizirani između Komisije i država članica (članak 45.). Korisnici usluga, putem predstavnika svojih organizacija, trebali bi sudjelovati na ovim sastancima.

Konačno, **izvješća o napretku**, koja se moraju dostaviti u 2017. i 2019. godini, trebala bi navesti informacije o i procijeniti "da li su poduzete aktivnosti za ispunjenje *ex ante* uvjeta koji nisu ispunjeni na datum usvajanja partnerskog ugovora provedene u skladu s ustanovljenim vremenskim rasporedom". To će osigurati da su relevantne strategije za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici i provedba CRPD-a provedene tijekom programskog razdoblja. U suprotnom, nedostatak aktivnosti može rezultirati obustavom financiranja od strane Komisije (članak 17.3).

Lista provjere za nadzor

Korisnici usluga (djeca, osobe s invaliditetom, osobe s psiho-socijalnim poteškoćama, starije osobe) i organizacija koje ih predstavljaju aktivno su uključeni u rad relevantnih nadzornih odbora; postoji dokumentirani dokaz da njihovi stavovi utječu na proces; postoji dokumentirani dokaz učinjenih napora da se uključe stavovi i mišljenja djece i odraslih s poteškoćama u komunikaciji.	
Fokus nadzornih odbora je, <i>inter alia</i> , na indikatorima, napretku prema kvantificiranim ciljanim vrijednostima i prekretnicama definiranim tijekom programske faze	
Izvješća o napretku sadrže informacije o ispunjenju <i>ex ante</i> uvjeta, odnosno prijelazu s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici i provedbi CRPD-a	
Godišnji sastanci za praćenje programa, koji uključuju i predstavnike korisnika usluga, koriste se za raspravu o napretku prema identificiranim ciljevima i prekretnicama, i ispunjenju <i>ex ante</i> uvjeta	
Preporuke nadzornih odbora ili Komisije praćene su odgovarajućim akcijama	
Komisija poduzima potrebne mjere u slučaju da nisu ispunjeni <i>ex ante</i> uvjeti za vrijeme provedbe programa	
Sažetak izvješća o napretku u prilagođenom formatu dostupan je javnosti	

U smislu osiguranja transparentnosti načina korištenja strukturnih fondova, potrebno je da države članice objave "sažetak o korištenju fondova za javnost" (*engl. citizen's report*) godišnjih i finalnih izvješća. Ta izvješća trebala bi sadržavati dovoljno informacija o financiranim projektima kako bi omogućili javnosti da vide da li su strukturni fondovi doprinijeli prijelazu s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici i provedbi CRPD-a.

Naučene lekcije za vrijeme programskog razdoblja 2007.-2013.

Identificiran problem	Preporuka
Sudjelovanje korisnika usluga (odnosno organizacija koje ih predstavljaju) često je formalne prirode, bez mogućnosti da se utječe na donošenje odluka	Predstavnicima korisnika trebalo bi se dati pravo glasovanja u nadzornim odborima; informacije bi se trebale poslati puno prije sastanka u dostupnom format; njihovi stavovi i proces donošenja odluka trebao bi se dokumentirati
Nadzor se fokusira na tehničke kriterije, prije nego na srednjeročne i dugoročne učinke projekata	Strategija deinstitutionalizacije ili standarda kriterija/kvalitete za deinstitutionalizaciju, trebali bi se priložiti natječaju i informirati rad odbora
Predstavnici korisnika nemaju dovoljno kapaciteta za smisleno sudjelovanje u radu nadzornih odbora	Tehnička pomoć trebala bi se koristiti za izgradnju kapaciteta korisničkih organizacija
Dok jedan OP može pokriti više skupina korisnika, to se često ne očituje u nadzornim odborima	Koordinacija među predstavnicima različitih skupina može osigurati da osobe u nadzornim odborima predstavljaju interese više od jedne grupe; tehnička pomoć može se koristiti za izgradnju takvih platformi
NVO-i nemaju dovoljno informacija o radu nadzornih odbora	Zapisnici sastanaka trebali bi biti javni i sastanci se mogu javno prenositi kako bi se osigurala maksimalna transparentnost njihova rada

2. Evaluacija

Uredba o zajedničkim odredbama predviđa *ex ante*, tekuću i *ex post* evaluaciju. Evaluacija bi se trebala provoditi na način da omogući poboljšanje "kvalitete dizajna i provedbe programa, kao i da procjeni njihovu **djelotvornost, učinkovitost i utjecaj**" (članak 47.). Stoga je važno da podaci prikupljeni za vrijeme evaluacije odgovaraju ciljevima (odnosno indikatorima konkretnih i krajnjih rezultata) koji su definirani za vrijeme programske faze, kako bi omogućili državama članicama i Komisiji da mjere napredak u prijelazu s institucionalne skrbi na usluge podrške u zajednici.

Usmjerenje na utjecaj koji strukturni fondovi imaju na krajnjeg korisnika trebalo bi dovesti do toga da se izbjegnu problemi identificirani za vrijeme trenutnog programskog razdoblja 2007.-2013.³⁶ Stoga, **ex ante evaluacija** bi trebala, *inter alia*, sadržavati (članak 48.):

- relevantnost i jasnoću predloženih indikatora programa;
- kako će predviđeni konkretni rezultati doprinijeti krajnjim rezultatima;
- adekvatnost ljudskih potencijala i administrativnih kapaciteta za upravljanje programom; i

³⁶ Neke države članice fokusirale su se na tehnička i administrativna pitanja, prije nego na srednjeročan i dugoročan utjecaj financiranog projekta. Vidi izvješće ECCL, *op. cit.*, str.36.

- adekvatnost planiranih mjera za prevenciju diskriminacije.

Od država članica se također traži da provedu **kontinuiranu evaluaciju za vrijeme trajanja programskog razdoblja**, fokusirajući se na "djelotvornost, učinkovitost i utjecaj svakog programa" (članak 49.). I nadzorni odbori (uključujući korisnike usluga i druge dionike) i Komisija trebali bi pregledati evaluacije. Bilo kakvi problemi identificirani za vrijeme evaluacije mogu osigurati da se potrebne promjene unesu u OP i povećat će vjerojatnost da strukturni fondovi doprinesu procesu deinstitucionalizacije u državama članicama. Također mogu ukazati na potrebu Komisiji da ona sama provede svoju evaluaciju.

Ex post evaluacije se provode u uskoj suradnji Komisije i država članica i trebale bi se fokusirati na doprinos strukturnih fondova strategiji za pametan, održiv i inkluzivan rast (članak 50.)

Financiranje i neovisna ekspertiza - članak 47.

Kako bi evaluacije utjecale na poboljšanje načina na koji se sredstva dodjeljuju, moraju biti adekvatno financirane i "provedene od strane stručnjaka koji su neovisni od vlasti odgovornih za provedbu programa". Predstavnici civilnog društva, uključujući korisnike usluga te na razini EU-a Europska stručna skupina za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške za život u zajednici mogu osigurati da su evaluacije neovisne od bilo kojeg utjecaja.

Štoviše, informacije o financiranim projektima i utjecajima projekata trebaju biti javno dostupne.

Lista provjere za evaluacije

Evaluacija pokriva sve faze programiranja i provedbe - prije, za vrijeme i poslije	
Fokus na djelotvornost, učinkovitost i utjecaj financiranih projekata	
Evaluacije pružaju adekvatne informacije o financiranim projektima	
Nadzorni odbori, uključujući predstavnike civilnog društva, pregledavaju evaluacije	
Na temelju rezultata evaluacija, države članice ili Komisija poduzimaju potrebne akcije	
Proces evaluacije je adekvatno financiran	
Evaluacije provode neovisni stručnjaci	
Evaluacije su dostupne javnosti u prilagođenom formatu	

Aneks 1.: Primjer podrške strukturnih fondova procesu deinstitucionalizacije

Analiza slučaja: Bugarska³⁷

U Bugarskoj, ESF je financirao projekt "Djetinjstvo za sve" u okviru OP-a "Razvoj ljudskih potencijala". Ukupno trajanje projekta je 54 mjeseca (lipanj 2010. - prosinac 2014.). Ovaj projekt predstavlja glavni stup trenutne reforme deinstitucionalizacije u Bugarskoj, budući da strijemi stvaranju održivog modela prijelaza s institucionalnih/rezidencijalnih usluga na usluge podrške u zajednici za djecu s invaliditetom.

Projekt se sastoji od dvije komponente: "Planiranje mjera za deinstitucionalizaciju" (2,5 milijuna eura) i "Pružanje socijalnih usluga u zajednici" (16,5 milijuna eura). Uz potporu ESF-a ovom projektu, ERDF i EAFRD dodijelili su 54,6 milijuna eura, odnosno 8,5 milijuna eura, kako bi dali podršku općinama u urbanim i ruralnim područjima za izgradnju novih socijalnih infrastruktura koje će zamijeniti tradicionalne ustanove za dugotrajan boravak.

Cilj projekta je promjena filozofije skrbi za djecu s invaliditetom - najranijive grupe djece u institucijama - fokusirajući se na prevenciju rizika institucionalizacije, podršku obiteljima te pružanje obiteljskog okruženja ili okruženja sličnog obiteljskom za svako dijete smješteno u specijaliziranu instituciju za djecu s invaliditetom. Projekt namjerava pružiti djeci priliku da pristupe paketu usluga prema njihovim individualnim potrebama. Na ovaj način, djeci će se pružiti prilika da žive u obiteljskom okruženju ili okruženju sličnom obiteljskom, gdje će se primijeniti novi pristup skrbi. Trenutno ne postoji dovoljno usluga za podršku djece s invaliditetom u zajednici. U isto vrijeme, postojeće usluge nisu jednako raspoređene prema potrebama ciljanih skupina. To je prepreka prevenciji napuštanja djece i pružanju kvalitetne podrške djeci s invaliditetom i njihovim obiteljima. Projekt se bavi ovim problemom planirajući paket usluga u zajednici, koje će pružiti dugoročnu alternativu djeci i obiteljima.

Glavne aktivnosti:

- Preispitivanje i analiza postojećih procjena i individualnih planova skrbi za svako dijete, uključujući i procjenu svakog djeteta s invaliditetom smještenog u institucionalnu skrb, kao i objašnjavanje kako se mogu reintegrirati u zajednicu.
- Odluke o odgovarajućim vrstama usluga i općinama gdje bi se usluge trebale biti nalaziti za svako dijete smješteno u instituciju, uključujući i reviziju postojećih socijalnih usluga na određenom teritoriju.
- Aktivnosti reintegracije temeljene na rezultatima revizije i analize postojećih procjena svakog djeteta, uključujući pripreme za njegov ili njezin izlazak iz ustanove.
- Motivacija i podizanje svijesti među dionicima, naglašavajući pozitivne učinke procesa deinstitucionalizacije.
- Edukacija i izbor osoblja koje radi u uslugama za djecu, na temelju paketa usluga planiranih za određeni teritorij.
- Aktivnosti za proširenje skrbništva, odabir i edukaciju skrbničkih obitelji.
- Usluge podrške osobama koje su se prijavile za usvajanje djece s invaliditetom.

³⁷ Ovu analizu slučaja dostavila je Glavna uprava za zapošljavanje, socijalnu politiku i uključivanje (Jedinica F/5 Rumunjska, Bugarska, Malta) pri Europskoj komisiji.

- Fokusirane mjere za podizanje javne svijesti o planiranim aktivnostima, uključujući rad s ciljem mijenjanja javnog stava prema djeci s invaliditetom i jednostavna objašnjenja o različitim vrstama socijalnih usluga i ciljanim skupinama za koje su usluge namijenjene.
- Diseminacija informacija i objava rezultata projekata u javnosti.

Rezultati do danas:

- Revizija i analiza procjene djece i adolescenata – 1797 djece i adolescenata su procijenjeni; 245 specijalista bilo je uključeno u postupak procjene u 56 ustanova;
- Poboljšan pristup zdravstvenoj skrbi - 468 pregledana djeteta, 402 dodatnih konzultacija sa specijalistima, 284 dodatna pregleda, 59 promijenjenih dijagnoza;
- Uvođenje intenzivne komunikacijske metode i poboljšanja hranjenja - 124 sesije s 136 djece i adolescenata;
- Priprema prijedloga za hranjenje 161 djeteta i adolescenta;
- Podrška infrastrukturnim projektima u općinama, kako bi se poboljšala funkcionalnost novih usluga;
- U tijeku je edukacija 200 socijalnih radnika za procjenu kapaciteta obitelji za reintegraciju.

Na osnovu procjene, donesen je "Nacionalna karta rezidencijalnih usluga i usluga podrške", što je bila osnova za komponentu ulaganja ove operacije. Nacionalna karta obuhvaća 149 centara za obiteljski tip smještaja i 36 zaštićene kuće. Očekuje se da će udovoljiti potrebama 1797 djece i adolescenata u novim uslugama i jamčiti jedinstveni pristup 37 novih dnevnih centara za djecu s invaliditetom i 34 nova centra za društvenu rehabilitaciju i integraciju. Prema karti, nova socijalna infrastruktura trebala bi biti izgrađena u 81 općini u Bugarskoj - 62 općine iz područja urbanih aglomeracija i 19 općina iz ruralnih područja.

Izazovi kod provedbe projekta³⁸:

- Proračun za usluge podrške za djecu s invaliditetom je neadekvatan i postoji rizik da će negativno utjecati na kvalitetu skrbi. Dok je omjer u malim stambenim zajednicama za djecu navodno 1:4 (prema prvom nadzornom izvješću za Akcijski plan za deinstitutionalizaciju), on može doseći omjer 1:9 ili čak 1:10.
- Prema nadzornom izvješću, 149 stambenih zajednica koje će biti sagrađene imat će kapacitet od 12 djece po zajednici i mogućnost za 2 dodatna hitna smještaja. Ovaj broj je previsok kako bi se osigurala visokokvalitetna skrb, temeljena na individualnim potrebama svakog djeteta. U kombinaciji s nedostatkom sredstava, tako veliki kapaciteti stvaraju opasnost da velike institucije budu zamijenjene manjim.
- Postoji nedostatak koordinacije s obrazovnim sektorom kod razvoja usluga podrške u zajednici za djecu s invaliditetom. Bez pristupa redovitom školovanju, djeca će i dalje biti izolirana u novim domovima.
- Potrebe djece i mladih s etiketom problematičnog ponašanja nisu navedene u Akcijskom planu deinstitutionalizacije ili projektu "Djetinjstvo za sve": Postoji

³⁸ Ove komentare dostavila je Bugarska nacionalna mreža za djecu (*engl. Bulgaria's National Network for Children*) 18. travnja 2012. Cijela izjava dostupna je na: <http://nmd.bg/en/Position/which-are-the-problem-areas-in-the-deinstitutionalization/>.

nedostatak strategije, educiranih profesionalaca ili planiranih mjera za rad s takvom djecom i njihovog uključenja u društvo. Za djecu i mlade s problematičnim ponašanjem, institucionalizacija je još uvijek najpopularnija mjera/odgovor.

- Značajno su podcijenjeni troškovi i sredstva potrebna za sveobuhvatnu individualnu procjenu i planiranje smještaja u sustav skrbi, kao i intervencije u slučajevima zaštite djece, gdje djeci prijeti neposredna opasnost. Te nedostatke u sredstvima pokrila je jedna međunarodna nevladina organizacija.
- U početku je značajno podcijenjena potreba za predanim i adekvatno pripremljenim timom koji će upravljati cijelim programom promjene. Dodatna sredstva EU su identificirana da nadopune ovaj nedostatak.

Aneks 2.: Izbor izvješća o institucionalizaciji djece i odraslih u državama koje imaju pristup strukturnim fondovima i IPA-i

Opća izvješća

Quinn, G. & Doyle, S. (2012) Taking the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities Seriously: The Past and Future of the EU Structural Funds as a Tool to Achieve Community Living. In *The Equal Rights Review* (Vol 9). The Equal Rights Trust.

Parker, C. & Clements, L. (2012) The European Union Structural Funds and the Right to Community Living. In *The Equal Rights Review* (Vol 9). The Equal Rights Trust.

Mulheir, G. et al. (2012). Deinstitutionalisation – A Human Rights Priority for Children With Disabilities. In *The Equal Rights Review* (Vol 9). The Equal Rights Trust.

UNICEF, [*At Home or In a Home, Formal Care and Adoption of Children in Eastern Europe and Central Asia*](#) (2011)

Eurochild, [*Strengthening the Role of the Children's Rights NGOs in the delivery of de-institutionalisation processes through the effective use of structural funds*](#) (2011) (with case studies on Hungary, Czech Republic, Slovakia, Bulgaria and Romania)

Eurochild, [*Children in Alternative Care*](#), National Surveys (2010)

European Coalition for Community Living, [*Wasted Time, Wasted Money, Wasted Lives ... A Wasted Opportunity?*](#) - A Focus Report on how the current use of Structural Funds perpetuates the social exclusion of disabled people in Central and Eastern Europe by failing to support the transition from institutional care to community-based services (2010)

Academic Network of European Disability experts, [*The Implementation of Policies Supporting Independent Living for Disabled People in Europe: Synthesis Report*](#) (2009) (country reports for all EU Member States are also available)

Mansell, J., Knapp, M., Beadle-Brown, J. & Beecham, J. (2007) [*Deinstitutionalisation and community living – outcomes and costs: report of a European Study. Volume 2: Main Report.*](#) Canterbury: Tizard Centre, University of Kent

Mulheir, G. & Browne, K. (2007) [*De-Institutionalising and Transforming Children's Services: A Guide to Good Practice*](#), Birmingham: University of Birmingham Press

UNICEF, [*Children and Disability in Transition in CEE/CIS and Baltic States*](#) (2005)

Disability Monitor Initiative South East Europe, [*Beyond De-institutionalisation, The Unsteady Transition towards an Enabling System in South East Europe*](#) (2004)

Freyhoff, G., Parker, C., Coué, M. & Grieg, N., [*Included in Society – Results and Recommendations of the European Research Initiative on Community-Based Residential Alternatives for Disabled People*](#) (2004)

Bugarska

Bulgarian Helsinki Committee, [*Outstanding Problems in the Implementation of Bulgaria's Obligations Under the UN Convention on the Rights of the Child*](#) (2008)

Bulgarian Helsinki Committee, [*Human Rights in Bulgaria's Closed Institutions*](#) (2006)

Bulgarian Helsinki Committee, [*The Archipelago of the Forgotten: Social Care Homes for People with Mental Disorders in Bulgaria*](#) (2005)

Amnesty International, [*Bulgaria, Far From the Eyes of Society: Systematic Discrimination against People with Mental Disabilities*](#) (2003)

Mađarska

Bugarszki, Zsolt et. al., [*'One Step Forward, Two Steps Backwards', Deinstitutionalisation of large institutions and promoting community-based living in Hungary through the use of the Structural Funds of the European Union*](#) (2010)

MDAC - Mental Disability Advocacy Center, [*Guardianship and Human Rights in Hungary. Analysis of Law, Policy and Practice*](#) (2007)

MDAC - Mental Disability Advocacy Center, [*Cage Beds, Inhuman and Degrading Treatment in Four Accession Countries*](#) (2003)

Latvija

Latvian Centre for Human Rights, [*Human Rights in Mental Health Care in Baltic Countries*](#) (date not given)

Latvian Centre for Human Rights, [*Monitoring Report on Closed Institutions in Latvia*](#) (2006)

Litva

[*Report of the Children's Rights Ombudsman on institutions for children 0 – 3*](#) (2011, in Lithuanian)

Human Rights Monitoring Institute/Global Initiative on Psychiatry/Viltis/Vilnius Centre for Psychological and Social Rehabilitation, [*Human Rights Monitoring in Closed Mental Health Care Institutions*](#) (2005)

Rumunjska

Institute for Public Policy, [*European Funds – opportunity or barrier for social inclusion of people with mental disabilities from Romania*](#) (2010)

Center for Legal Resources, [*Report Concerning Observance of Rights and Liberties of Persons Committed to Healthcare and Social Establishments for People with Mental Disabilities*](#) (2009)

Center for Legal Resources, [*Protection Mechanisms for Persons with Mental Disabilities in Medical-Social Institutions - Illusion to Reality*](#) (2007)

Mental Disability Rights International, [*Hidden Suffering: Romania's Segregation and Abuse of Infants and Children with Disabilities*](#) (2006)

Center for Legal Resources/UNICEF, [*Monitoring the Rights of Mentally Disabled Children and Young People in Public Institutions*](#) (2006)

Amnesty International, [*Romania, State Duty to Effectively Investigate Deaths in Psychiatric Institutions*](#) (2005)

Mulheir, G. et al (2004) De-institutionalisation of Children's Services in Romania. A Good Practice Guide. UNICEF.

Hrvatska

Centar za zagovaranje prava osoba s intelektualnim i psiho-socijalnim poteškoćama i Udruga za društvenu afirmaciju osoba s duševnim smetnjama - Sjaj (*MDAC - Mental Disability Advocacy Center and the Association for Social Affirmation of People with Mental Disabilities (Shine)*), Daleko od očiju: Ljudska prava u psihijatrijskim bolnicama i ustanovama socijalne skrbi u Hrvatskoj - [*Out of Sight: Human Rights in Psychiatric Hospitals and Social Care Institutions in Croatia*](#) (2011)

Human Rights Watch, "Jednom kad uđeš, više nikad ne iziđeš": Deinstitutionalizacija osoba s intelektualnim i psiho-socijalnim poteškoćama u Hrvatskoj [*'Once you Enter, You Never Leave': Deinstitutionalisation of Persons with Intellectual or Mental Disabilities in Croatia*](#) (2010)

Druge države u centralnoj i istočnoj Europi

Mental Disability Rights International, [*Torment not Treatment: Serbia's Segregation and Abuse of Children and Adults with Disabilities*](#) (2007)

Vann, B. & Šiška, J., [*From 'Cage Beds' to Inclusion: The Long Road for Individuals with Intellectual Disability in the Czech Republic*](#) (2006)

STATISTIKA

Mansell, J., Knapp, M., Beadle-Brown, J. & Beecham, J. (2007) Deinstitutionalisation and community living – outcomes and costs: report of a European Study. Volume 2: Main Report. Canterbury: Tizard Centre, University of Kent

UNICEF TransMONEE Database: Data on children in Central and Eastern Europe and the Commonwealth of Independent States, www.transmonee.org

Kontakt

Za dodatne informacije, kontaktirajte coordinator@community-living.info ili bilo kojeg člana Europske stručne skupine za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške za život u zajednici:

Confederation of Family Organisations in the European Union	secretariat@coface-eu.org
Eurochild	info@eurochild.org
European Association of Service Providers for Persons with Disabilities	info@easpd.eu
European Disability Forum	info@edf-feph.org
European Federation of National Organisations Working with the Homeless	office@feantsa.org
European Network on Independent Living/European Coalition for Community Living	secretariat@enil.eu
European Social Network	info@esn-eu.org
Inclusion Europe	secretariat@inclusion-europe.org
Lumos	info@lumos.org.uk
Mental Health Europe	info@mhe-sme.org
OHCHR Regional Office for Europe	brussels@ohchr.org
UNICEF	jclegrand@unicef.org

Za skidanje priručnika na engleskom jeziku i brojnim drugim jezicima, molimo da posjetite stranice <http://www.deinstitutionalisationguide.eu>

EUROPEAN EXPERT GROUP ON TRANSITION FROM INSTITUTIONAL TO COMMUNITY-BASED CARE

